

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pastorální teologie

Diplomová práce

Cizojazyčná pastorace s důrazem na práci České katolické
duchovní služby v Mnichově

Vedoucí práce: Mgr. Michal Kaplánek, Th.D.

Autor práce: Barbora Honzíková

Studijní obor: PVC

Ročník: V.

2005

**Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s využitím uvedených pramenů a literatury.**

Rád bych tímto poděkovala svým rodičům za všestrannou podporu, kterou mi během celého studia věnovali, mému vedoucímu diplomové práce Mgr. Michalu Kaplánkovi , Th.D. za cenné rady, připomínky i metodické vedení a Mons. Karlu Fořtovi a Pateru Bohuslavu Švehlovi za pomoc při přípravě a psaní této práce.

Obsah:

Úvod.....	6
1. Pastorační práce církve s migranty a uprchlíky.....	11
1.1 Problém migrace	11
1.1.1 Imigrační politika a některé uplatňované modely integrace cizinců v Evropě.....	14
1.1.2 Imigrační politika Německa.....	15
1.2 Problém migrace z pohledu katolické církve.....	16
1.2.1 Pastorační práce migrantů v dokumentech katolické církve.....	17
1.2.2 Pastorační směrnice dle dokumentu církve <i>Erga migrantes caritas Christi</i>	21
1.2.3 Pastorační práce ilegálních přistěhovalců.....	23
1.2.4 Děti cizinců a výzva pro církevní práci s mládeží.....	27
1.3 Problematika pojmu zahraničních misí v Německu.....	30
1.4 Shrnutí situace cizojazyčných misí v Německu a jejich úkoly.....	35
2. Počátek, historie a momentální činnost duchovní služby v Německu a Mnichově.....	39
2.1 Počátek duchovní správy cizinců po roce 1948.....	40
2.2 Vznik a vývoj české duchovní služby na území Německa.....	42
2.2.1 Utečenecký tábor.....	43
2.2.2 Diaspora.....	45
2.2.3 Společenství.....	48
2.3. Historie misie v Mnichově s akcentem na personální obsazení.....	49
2.4 Radio svobodná Evropa a její náboženské vysílání.....	53
2.5 Praxe české duchovní služby do roku 1989 a současná činnost misie.....	56
2.5.1 Struktura české duchovní služby v Mnichově.....	58
2.5.2 Pravidelné liturgické aktivity misie.....	60
2.5.3 Diakonická činnost misie.....	68
2.5.4 Komunikační prostředky misie.....	74
2.5.5 Katecheze české duchovní správy.....	75
3. Zhodnocení práce české misie v Mnichově na základě dokumentů církve.....	77
4. Závěr.....	81

Seznam použité literatury.....	84
Seznam zkratek.....	87
Seznam příloh.....	88
Abstrakt – Summary.....	89

Přílohy

ÚVOD

Ve své diplomové práci se budu zabývat cizojazyčnou pastoračí a pastorační praxí České katolické misie v Mnichově. Toto téma cizojazyčné pastorače jsem se rozhodla zpracovat v diplomové práci proto, že už přes dva roky studuji v Mnichově a jsem součástí sociální sítě, která krystalizovala kolem aktivit vyvíjených českou duchovní službou. Ta se zde od padesátých let 20. století stará o ty, kteří sem přicházeli a přicházejí z nejrůznějších důvodů z území České republiky, dříve Československa. Duchovní služba se programově obrací na všechny Čechy v Mnichově, ať už trvale nebo dočasně žijící.

Člověk je tvor přizpůsobivý, může žít v jiné zemi, pracovat tam a působit i prožívat svou víru v Boha. V dnešní době globalizace se zdá, že vše se zjednodušuje, zrychluje, že stačí jeden počítačový program pro obchodní síť na celém světě, že internet nahradí školství, knihovny, noviny a další média. V tomto směru bylo jistě již dosaženo mnoho úspěchů.

Duchovní správa však má na zřeteli konkrétního člověka, pomáhá mu na cestě k Bohu a vede jej k věčnosti. A právě tento konkrétní člověk nikdy nebyl, není a ani nebude, globální, naklonovaný, stejný, ale vždy naopak originální osobní Boží stvoření. Církev si je toho vědoma, a proto v rámci svých možností vychází vstříc této originalitě osob, národů, kultur a jazyků a zřizuje cizojazyčné misie. Při dnešním pohybu obyvatelstva je logickým důsledkem, že církev své věřící neprovází svou péčí nejen v zemi jejich původu, ale pokud je to možné i na cestách životem a v nové vlasti. Cizojazyčné misie jsou, podobně jako kategoriální farnosti (duchovní péče o studenty, mládež, o vojáky) jedním z nástrojů, jak církev dnešního člověka oslovuje a vede. Farnosti a diecéze byly a zůstávají základní buňkou života katolické církve. Cizojazyčné misie vytvářejí určitou alternativu, která pomáhá i těm, kteří

se do farnosti z důvodů práce, jazyka, kultury, dějin nebo jiných „nevejdou“.

Skutečnost mnohotvárnosti národů, jejich jazyků a kultur je velikým obohacením lidstva, je velikou šancí pro pastorační službu církve. Je opravdu podivuhodné, jak zvláště katolická církev žije a působí v celém světě, bez hranic.

Mnohotvárnost národů a jazyků je tedy příležitostí a impulsem pro pastorační vedoucí lidi ke společnému cíli - Božímu království. V dnešním světě, který spíše ukazuje tvář roztržitosti a rozdělení, vytváří naopak katolická církev jeden společný lid Boží, je znamením naděje a může být i vzorem pro různé společné aktivity světa.

Podle II. vatikánského koncilu mají místní církve, diecéze svůj nezastupitelný úkol a zodpovědnost vůči všem katolickým věřícím, ať jsou jakéhokoliv původu, národnosti nebo řeči. Dokumenty koncilu i následná prohlášení důrazně připomínají, že také cizinci, i když mluví jinou řečí, mají svou kulturu a vlastní dějiny, patří do diecéze, kde bydlí a pracují. Z toho vyplývá, že jedním z úkolů místní církve je, aby právě tito bližní, v církvi našli svůj nový domov, přijetí, nesli spoluzodpovědnost. To, že ze strany domácích k tomu patří respekt ke kulturním hodnotám cizinců, k jejich zvláštním potřebám vzniklým životem v cizině, je samozřejmé.

Proto je třeba v každém člověku podporovat vědomí, že v první řadě jsme společně křesťany, dětmi Božími a teprve pak vnímat rozdílnost jazyka, kultur nebo barvu pleti. Toto má svůj konkrétní důsledek zvláště v liturgickém životě církve, při bohoslužbách a udílení svátostí.

Z toho vyplývá, že všichni katolíci, tedy i cizinci jsou a mají být rovnoprávními členy místních diecézí a farností,

kde bydlí. Našimi bližními jsou i ti, kteří z různých důvodů utekli nebo odešli ze země svého původu a žijí mezi námi.

Dnes jsou katolické misie v Německu (Fremdsprachige Missionen) od místních biskupství zřízené jednotky duchovní správy, které se starají o duchovní potřeby cizinců v jejich rodné řeči. V některých německých zemích (Bavorsko, Baden-Württembergsko a Hessensko) existují referáty, které zajišťují pastorační práci cizinců v mnoha jazycích (Fremdsprachige Seelsorge). Největší důraz na pastorační práci cizinců najdeme v arcidiecézích Mnichov, Kolín nad Rýnem, Limburg.

Např. v Mnichově sídlí celkem 26 misí a bohoslužby jsou slouženy ve dvaceti jazycích. Svoje zastoupení zde mají Albánci, arabští křesťané, Češi, Číňané, Chaldejci (Irák), Chorvaté, Italové, anglicky, francouzsky, španělsky a portugalsky mluvící katolíci, Korejci, Maďaři, Poláci, Rumuni, Rusové, Slovinci, Ukrajinci a Vietnamci.

Kromě toho mnichovské arcibiskupství svým ekumenickým referátem podporuje i nekatolické církve, především východní, na území diecéze jsou tedy ještě ortodoxní duchovní správy např. pro Bulhary, Srby, Rumuny, Etiopce (Habešany), Ukrajince, Rusy a Korejce.

Také evangelická církev podporuje duchovní správu cizojazyčných křesťanů, kromě světových jazyků jsou zde duchovní, kteří působí např. mezi litevsky nebo lotyšsky mluvícími.

Je samozřejmé, že některé misie jsou velké, jiné menší. Největší je duchovní správa Chorvatů, která se stará asi o 40 000 katolíků (na území Mnichova jsou čtyři misie), Korejská misie oproti tomu čítá asi 200 lidí. Pro zajímavost, Korejci

mají v Mnichově misii katolickou, evangelickou a letniční, kromě toho zde sídlí i Korejská svobodná církev.

V jiných diecézích mají svou duchovní správu jen některé národy (Italové, Chorvati, Poláci, Slovinci), v mnoha diecézích je jen všeobecný referát pro cizince.

V první kapitole uvedu obecně problematiku migrace a práci církve s migranty a uprchlíky. Upozorním na dokumenty církve související s problémem migrace a péče o migranty. V závěru této kapitoly se vyjádřím k několika pastorálně-teologickým kritériím, které lze v souvislosti s cizojazyčnými misemi použít a podle kterých je možno pracovat. Jsou to následující kritéria: pomoc při integraci migrantů, zachování kulturní identity, sociální a administrativní pomoc, pastorační péče v rodném jazyce. V druhé kapitole popíši pastorační situaci v celém Německu po roce 1948 v souvislosti se vznikem cizojazyčných duchovních správ a pastorační péči České duchovní služby v Mnichově. Práci duchovní služby popisují ze dvou časových hledisek, a to práci před rokem 1989 a současnou činnost misie. Každé z těchto období neslo svá specifika, která se přirozeně odrazila v práci a působení misie. Ve třetí, poslední kapitole, pak zhodnotím práci katolické misie v Mnichově podle kritérií, které jsem vyvodila z církevních dokumentů.

V literatuře, se kterou pracuji má nemalý význam věstník Hlas sv. Cyrila a Metoda, který misie vydává od svého vzniku. S ohledem na tehdejší režim v ČSSR se z bezpečnostních důvodů zapisovalo a uchovávalo jen minimum materiálu. Dalším cenným zdrojem informací mi byl již zmíněný P. Bohuslav Švehla, který je současným vedoucím misie od roku 1999 a Mons. Karel Fořt, který stál u zrodu misie a její spolupráce s Rádiem Svobodná Evropa. Velkou pomoc mi také poskytly kroniky duchovní služby,

ve kterých lze najít zápisky o většině dění spojené s Českou misíí.

Budu se snažit, aby má diplomová práce, vedle fakt týkajících se katolické misie, jejího fungování a pastorálních postupů, poukázala na potřebu existence těchto misijních center ve světě, konkrétně pak na význam činnosti České katolické misie v Mnichově.

„Všichni na této zemi jsme poutníky - cizinci na cestě, neboť naše vlast je v nebi“.

1. PASTORAČNÍ PRÁCE CÍRKVE S MIGRANTY A UPRCHLÍKY

Důsledkem globalizačních procesů zaznamenáváme v současnosti největší míru migrace v dějinách lidstva a nemáme nejmenší důvod předpokládat, že tato míra migrace bude klesat, právě naopak. V posledních desetiletích se tento fenomén, který se týká přibližně dvouset miliónů lidí, stal stěžejní charakteristikou naší společnosti a problematika, kterou migrace nastoluje (otázka identity, asimilace, ilegality, soužití kultur), je čím dál tím naléhavější.

V této situaci je pro stabilitu jednotlivých společností důležité, aby byl migrační proces pojat pozitivně, tj. nikoliv za cenu uzavření společnosti a kultury, jehož symptomy jsou růst xenofobie, pravicového extremismu a schvalení přísných antiimigračních zákonů. Migrace, pojímaná jako záležitost vzájemně obohacujícího poznání a příležitost k oboustrannému dialogu, o které ve svém poselství ke Světovému dni míru v roce 2001¹ hovořil papež Jan Pavel II., znamená obohacení každé společnosti, která je s ochotou přijímá.

1.1 Problém migrace

Polarizace světa stojí za současnými masivními migračními proudy. Stojí tu proti sobě na jedné straně politická svoboda a stabilita, prosperující ekonomika, vysoký životní standart. Na straně druhé je problém promísen specifickými aspekty demografickými (výrazně velký populační růst), ekologickými (přírodní a technologické katastrofy), ale i psychologickými (přirozená touha člověka získávat a poznávat nové země). Ukazuje se, že migrace ze zemí tzv. třetího světa se proporcionálně zvyšuje, pakliže sociálně-ekonomická úroveň

¹srov. Jan Pavel II., Poselství ke světovému dni míru 2001, viz. www.vatikan.va/holy-father/John-Paul-II/messeges/peace/documents/hf-ip-ii-mess-2001208-xxxvii-world-day-for-peace-ge.html ke dni 3.5.2005

těchto zemí má tendenci k poklesu či dlouhodobé stagnaci a současně zde díky otevřenosti dnešních společností dochází k neodvratnému ovlivňování západními hodnotovými a kulturními vzory.

Podle odhadů z poloviny devadesátých let žilo mimo svoji mateřskou vlast, tedy zemi, kde se narodili nebo jejíž občanství nesou, přibližně 125 miliónů lidí, což představuje asi 2% světové populace. Její růst je dnes velmi dynamický, ročně přibývají 2-4 milióny nových migrantů².

Migrující populaci je možné rozdělit na dva základní typy migrantů. První typ tvoří uprchlíci a migranti političtí, tj. ti, kteří migrují z široce definovaných politických důvodů (etnické, válečné, politické a náboženské střety v zemi apod.). Druhým typem jsou migranti ekonomičtí, usilující o zlepšení své sociálně-ekonomické situace a vyššího životního standardu.

Národnostní rozmístění migrantů bývá velmi nerovnoměrné. Cílovými zeměmi se stávají především hospodářsky prosperující státy s demokratickými režimy, zaručující jistý standart ochrany lidských práv. Na druhé straně jsou to státy, které leží v blízkosti vystěhovaleckých zemí. Obecně platí, že jednu polovinu migrantů lze najít v rozvinutých zemích a druhou polovinu v rozvojových zemích. Sedm nejbohatších zemí světa, kterými jsou Německo, Francie, Velká Británie, Japonsko, Kanada, USA a Itálie, mají na svém území téměř jednu třetinu všech migrantů. V zemích západní Evropy se jich podle odhadů může nyní nacházet více než 20 miliónů³.

Západní Evropa měla z hlediska dějin migrace vždy významnou úlohu. Byla cílem migrantů při expanzi v období

² srov. DRBOHLAV, Dušan. Evropa a proces mezinárodní migrace, In: *Integrace*, č. 1, 2001, Institut pro evropskou politiku, viz. www.integrace.cz/integrace/clanek.asp ke dni 6.10.2005

³ tamtéž

klasické kolonizace a ekonomického růstu v rámci éry „kapitalismu obchodu“ (v letech 1500-1800). Podobně působila v období průmyslové éry a jejího šíření do Nového světa (léta 1800 - 1925). Přebírala i roli důležitého cílového regionu, v němž se vytvořilo od poválečné restrukturalizace bohatší jádro evropských zemí (Německo, Francie, Belgie, Švýcarsko, Švédsko, Nizozemí) a od sedmdesátých a osmdesátých let i jihoevropské země (Itálie, Španělsko, Portugalsko a Řecko). Uspořádání poměrů po II. světové válce se migračně dotklo zejména Německa, do něhož se vrátilo zhruba 13 miliónů Němců⁴.

Ve zlaté éře ekonomického boomu let šedesátých a v první polovině let sedmdesátých se v bohatých evropských zemích projevil nedostatek místních pracovních sil. Došlo k náborovému hnutí, jehož výsledkem bylo pozvání zahraničních pracovních sil ze zemí jižní Evropy (Itálie, Španělska), ale i z Afriky a Asie (Alžírsko, Maroko, Tunisko, Indie, Pákistán, Turecko). Tito cizinci se však po čase podle původních předpokladů domů nevrátili. Naopak, došlo k usazení celých rodin a tím k nárůstu počtu cizinců, zejména v Německu a ve Francii. Ze zhruba 20 miliónů cizinců, jímž bylo uděleno pracovní povolení, se domů vrátila ani ne polovina.

Další dramatická situace přišla s rozpadem bloku komunistických zemí ve střední a východní Evropě. Příliv ilegálních pracovníků, uprchlíků, azylantů, ale i návraty etnických menšin (zejména Němců) do mateřských zemí, způsobil silný migrační tlak. Např. do Německa přišlo na přelomu osmdesátých a devadesátých let 775 000 imigrantů⁵. V důsledku pokračujícího přílivu imigrantů ze zemí třetího světa i z bývalého komunistického bloku, se imigrační politika a praxe západoevropských demokracií postupně harmonizuje, zejména v rámci panevropských dohod a konvencí. Hlavním cílem

⁴ tamtéž

⁵ tamtéž

politického snažení je boj s ilegální migrací, volný pohyb vlastních občanů v rámci zemí Evropské unie (dále jen EU) a ESVO a v neposlední řadě i přirozený zájem na ochranu svého pracovního trhu. Na druhé straně můžeme pozorovat i zvýšenou péči o integraci migrantů v EU již usazených.

1.1.1 Imigrační politika a některé modely integrace v Evropě

Prvním modelem integrace cizinců v Evropě je tzv. „multikulturní“, „pluralitní“ model. V tomto modelu zůstává migrační populace, z hlediska svého jazyka, kultury, sociálních vztahů i spolkového života, odlišena od populace domácí po několik generací. Migrantům jsou dána stejná práva na přístup do všech společenských sfér, aniž by se museli vzdát svých svébytných specifíků, která jsou naopak vítána⁶.

Do jisté míry opačný je model „diskriminační“, který praktikovalo dříve například Německo, Švýcarsko či Rakousko. Princip spočívá v tom, že migranti jsou začleněni do určité společenské sféry, ale není jim umožněno vstupovat do dalších oblastí (například participace na politickém životě). Tato filozofie je postavena na dočasném pobytu cizinců, kdy se počítá s jejich návratem do vlasti⁷.

Třetím modelem je tzv. „asimilační“ model, který reprezentuje Francie. Model stojí na jednostranném procesu rychlé a jednoduché adaptace imigrantů. Očekává se, že za rychlé získání občanství, práv a povinností majoritní populace, zaplatí migrant ztrátou svého mateřského jazyka, svých specifických kulturních a sociálních rysů, což má vést k rychlé asimilaci do majoritní společnosti⁸.

⁶ tamtéž

⁷ tamtéž

⁸ tamtéž

1.1.2 Imigrační politika Německa

Úkolem imigrační politiky každého státu je, aby vyvíjela realizovatelné migračně politické koncepty. Toto ovšem nemůže probíhat v epoše globalizace výlučně na národní úrovni, ale předpokládá se shoda s ostatními evropskými partnery. Německo podepsalo ženevskou konvenci o uprchlících a proto musí dostát svým humanitárním a kulturním závazkům, zaručit politicky pronásledovaným azyl a pomoci lidem v nouzi. Současně musí být usilováno o to, aby v budoucnosti byl příjem migrantů (politických a válečných migrantů) v rámci EU spravedlivěji rozložen mezi jednotlivé státy. „Existencionálním potřebám postižených musí být přizpůsobeno zákonodárství. Jen takové zákonodárství by mohlo počet v ilegalitě žijících cizinců podstatně redukovat“⁹. Tzn. že člověk před strachem z možné deportace zpět do vlastní země se uchýlí k životu v ilegalitě a tomu musí být zabráněno.

Spolková republika Německo je cílovou přistěhovaleckou zemí. Z 82 miliónů obyvatel Německa má 7 miliónů lidí status cizince¹⁰. Bezmála milión a půl těchto cizinců žije na území Německa více než 30 let a další 3 milióny více než deset let. Jedná se především o tzv. gastajbartry¹¹ a jejich potomky. Tito pracovníci přicházeli v období hospodářského rozkvětu do poválečného Německa z jižní Evropy a severní Afriky, a to na základě bilaterálních smluv. Místo předpokládaného návratu po vykonané práci, se však většina ze zahraničních dělníků v Německu usadila natrvalo a založila rodiny. Další velkou skupinou cizinců jsou tzv. vysídlenci, tj. osoby, kterým bylo mezi lety 1933 - 1945 z politických, rasových či náboženských důvodů odňato německé občanství a byli vystěhováni do jiných zemí. Ti od konce 80. let přicházejí ve vlnách převážně ze

⁹ Die deutschen Bischöfe, Kommission für Migrationsfragen, *Leben in der Illegalität in Deutschland-eine humanitäre und pastorale Herausforderung*, Bonn: Sekretat der DBK 2001, s. 51

¹⁰ srov. DRBOHLAV, Dušan. *Evropa a proces mezinárodní migrace*, Integrate, č. 1, Institut pro evropskou politiku 2001, viz. www.integrace.cz/integrace/clanek.asp ke dni 6.10.2005

¹¹ V překladu: "zahraniční dělníci"

zemí bývalého Sovětského svazu. Vysídlenci mají automaticky nárok na získání německého občanství. Za posledních 10 let požádalo v Německu o azyl 960 000 lidí, což je absolutně nejvíce ze všech zemí EU¹².

„Problém migrace byl v Německu na politické úrovni relativně dlouho bagatelizován. Jako plnoprávní politický problém se etabloval až s narůstajícími vnitropolitickými (Muslimové v BRD) a mezinárodními problémy (terorismus). Výsledkem této změny perspektivy, s jakou se na migraci nazírá, je zákon: Zákon o řízení a omezení přistěhovalectví, o regulaci pobytu a integraci občanů EU a cizinců, který vstoupil v platnost dne 1.1.2005. Návrh zákona nejen uznává, že přistěhovalectví a jeho důsledky jsou realitou, ale poprvé v historii explicitně vyjadřuje připravenost pomoci přistěhovalcům při jejich integraci do většinové společnosti. Zákon má navíc sloužit ekonomickým zájmům země a to tím, že budou zjednodušeny podmínky vstupu na německý trh pro vysoce kvalifikované zahraniční pracovníky (lékaře, počítačové odborníky a další)“¹³.

1.2 Problém migrace z pohledu katolické církve

Dnešní církev stojí před konkrétními problémy, týkajícími se denního života. Moderní duchovní služba má ambici řešit problémy marginalizovaných sociálních skupin. Náročný úkol duchovní služby spočívá například v účasti na řešení problémů velkých městských aglomerací, které rychle a nekontrolovaně vyrůstají a pochopitelně nejsou na příliv lidských mas připraveny. Vznikají tak okrajové zóny měst, kde sociální a morální hlediska ustupují do pozadí, nezaměstnanost a s tím

¹² tamtéž

¹³ PELEŠKOVÁ, Jana. *Nový německý zákon potvrzuje, že je Německo přistěhovaleckou zemí*, viz. http://www.migraceonline.cz/clanky_f.shtml?x=220374 ke dni 20.4.2005

spojené obtíže vystavují místní farnosti obtížným výzvám¹⁴. Dále duchovní služba podporuje solidaritu a socializaci u těch sociálních skupin, které nejsou součástí většinové společnosti. V takovém prostředí je pastorační činnost často jedinou aktivitou, která otupuje důsledky marginalizovaného postavení těchto skupin (kriminalita, deviantní sociální chování,...) a jako taková zde má neocenitelný význam pro soudržnost společnosti.

1.2.1 Pastorace migrantů v dokumentech církve (historický exkurz)

Tímto krátkým historickým exkursem chci dokumentovat zájem církve o migranty a lidi na cestách („Menschen unterwegs“), jež vždy stály v popředí zájmu církve při ochraně jejich základních práv a svobod.

Fenomén migrace 20. století postavil katolickou církev, tradičně členěnou na teritoriální farnosti a její pastorační duchovní službu před velkou výzvou. V roce 1912 byl zřízen papežem Piem X. první Úřad pro problémy migrantů. Zatímco v minulosti provázel skupiny osídlující nové země klérus, aby tak pokračoval v započaté duchovní službě, byly již od druhé poloviny 19. stol. pověřovány péčí o migranty řeholní řády. V roce 1914 byla poprvé dekretem *Ethnografica studia*¹⁵ definována odpovědnost za péči o migranty, spolu se svěřením jejich pastorace místním církvím.

Po vydání řady nařízení a zmocňovacích dekretů v oblasti pastorace, vyvstala nutnost sjednocení a shrnutí podobných instrukcí do společného organického pastoračního návodu. Tím

¹⁴ Tento problém můžeme momentálně sledovat na nepokojích na předměstí Paříže, kdy neřešené sociální problémy dostatečně se neintegrujících přistěhovaleckých menšin vyústily v násilí a demolicí

¹⁵ *Ethnografica Studia*: AAS (1914)

se roku 1952 stala apoštolská konstituce *Exsul Familia*¹⁶, vydaná papežem Piem XII., na kterou možno nahlížet jako na „magnu chartu“ církevního pohledu na migraci. Jedná se o první oficiální dokument Svatého stolce, který v historickém a církevně-právním kontextu systematicky pojednává o duchovní pastorační péči o migranty. Je v něm zakotvena primární odpovědnost biskupů místních diecézí za jejich duchovní péči.

Další významnou přelomovou epochu zahájil II. vatikánský koncil, pastorální konstitucí *Gaudium et Spes*, ve které byly vypracovány směrnice zabývající se tímto tématem. Koncil vyzval všechny křesťany k reflexi fenoménu migrace. Zaslouhou II. vatikánského koncilu bylo rovněž zdůrazněno právo na vystěhování¹⁷, dbaní lidské důstojnosti migrantů¹⁸, nutnost pomoci v překlenutí ekonomických a společenských rozdílů a zaměření se na skutečné potřeby lidí¹⁹. Státním autoritám nicméně koncil přiznal v dané souvislosti právo na regulaci proudu migrantů²⁰. Koncil se také obrací na církevní laiky s výzvou o podporu při práci s migranty v různých oblastech společenského života²¹.

Na tyto teze II. vatikánského koncilu navázal a doposavadní církevní praxi v oblasti migrace zohlednil papež Pavel IV. vydáním díla *Pastoralis migratorum cura*²² roku 1969, jež bylo promulgováno instrukcí *De pastoralis migratorum cura*²³. Výše zmíněné dokumenty vyjadřují úsilí o posílení růstu vlastního křesťanského života, neoevangelizaci, misijní činnost a v neposlední řadě obsahují ustanovení o použití kanonických právních předpisů CIC a CCEO.

¹⁶ Pius XII., *Exul Familia*: AAS (1952)

¹⁷ GS 65

¹⁸ GS 66

¹⁹ GS 63

²⁰ GS 87

²¹ GS 27

²² Pavel VI. *Motu proprio Pastoralis migratorum cura*: AAS (1969)

²³ Kongregation für die Bischöfe, Instruktion *De pastoralis migratorum cura*: AAS (1969)

Vedle specifických lidských práv vycházejících z lidské přirozenosti a rovnosti, existují také práva a povinnosti křesťanů, které jsou ustanovena v kodexu kanonického práva. Revidovaný kodex kanonického práva z roku 1983 poukazuje mimo jiné na právní normy, vycházející z práva na zachování kultury, řeči a duchovního dědictví. Tato práva úzce souvisí s problematikou cizojazyčných misíí a vztahují se k nim. Pro otázky migrace a práce s migranty kladou důraz následující kánony, které bychom mohli rozdělit do podskupin²⁴:

1. Právo na zachování kulturního dědictví rodné země : „Svým svědectvím života a slova navodí misionáři upřímný dialog s těmi, kdo nevěří v Krista, aby se jim podle jejich vloh a kultury otevřely cesty k poznání evangelijního poselství“²⁵. „Křesťanská nauka se podává způsobem, která odpovídá podmínkám posluchačů a požadavkům doby“²⁶.

2. Právo na pastorační službu v rodném jazyce: „Farnost má zpravidla územní charakter, čili zahrnuje všechny křesťany určitého území, kde je to však vhodné, zřídí se osobní farnosti podle obřadu, jazyka a národnosti křesťanů toho kterého území, nebo i z jiného důvodu“²⁷ a kánon 769, který jsem citovala v předešlém odstavci.

3. Právo na zachování duchovního dědictví: „Křesťané mají právo na bohoslužby podle obřadů vlastního jazyka, schváleného zákonnými pastýři církve, a na vlastní způsob duchovního života, pokud je v souladu s učením církve“²⁸. „Na témže území mohou být zřízeny, pokud je to užitečné, podle rozhodnutí papeže a po projednání s biskupskými konferencemi, jichž se věc týká, i jiné místní církve, různé podle obřadu nebo i

²⁴srov. HOLKENBRINK, Georg. *Die Rechtliche Strukturen für eine Migrantenpastoral*, Päpstliche Rat der Seelsorge für die Migranten und Menschen unterwegs, Vatikan 1995

²⁵ CIC 787

²⁶ CIC 769

²⁷ CIC 518

²⁸ CIC 214

z jiného důvodu²⁹. „Jestliže má ve své diecézi věřící různého obřadu, postará se o jejich duchovní potřeby prostřednictvím kněží nebo farností toho obřadu nebo ustanovením biskupského vikáře³⁰. „Zvyklost, i když dlouhodobá, přijímat svátosti podle obřadu některé svéprávné církve nemá za následek včlenění do této církve³¹.

Od dob papeže Pavla VI., až po encykliku Jana Pavla II. *Redemptor hominis* z roku 1979³², či papežská poselství při příležitosti světového dne migrantů a uprchlíků se papežové ve svých encyklikách vyjadřovali k problému migrace. Všechny tyto dokumenty apelují na ochranu fundamentálních lidských práv, práva na migraci z důvodu uplatnění vlastních schopností a touze po lepších životních podmínkách. Upozorněním na socioekonomické nerovnosti světa se v neposlední řadě vyslovují i pro revizi fenoménu globalice bez pravidel, díky níž se řada lidí stává obětmi obchodu s následným opouštěním vlastí.

Na celou společnost církev apeluje varováním před jakoukoli možnou formou lidské diskriminace. Pohostinnost, solidarita a ochota dělit se, mají stát proti xenofobii a rasismu³³.

Mezi nejdůležitější katolické organizace zabývající se péčí o migranty a uprchlíky patří Mezinárodní katolická komise pro migranty zřízená v roce 1951.

V roce 1970 nechal papež Pavel VI. žřídit papežskou Komisi pro duchovní péči lidí na cestách („Menschen unterwegs“), která se roku 1988 stala Papežskou radou duchovní péče o migranty a lidi na cestách. Lidské osudy jsou v ní

²⁹ CIC 372 § 2

³⁰ CIC 383 § 2

³¹ CIC 112 § 2

³² Jan Pavel II., *Encyklika Redemptor Hominis*: AAS (1979)

³³ *Erga migrantes caritas Christi*, kapitola III.,30

příkladem vypočítány: uprchlíci, asylanti, migranti, nomádi, lidé z cirkusů, námořníci a všichni, kteří se pohybují mimo svůj domov. Papežská rada se obrací na biskupské konference a jejich regionální rady a na jednotlivé biskupy.

V reakci na problémy, které migrace nastoluje zakládá katolická církev nové kostely, kaple a další místa, kde by migranti našli útočiště. Ve spolupráci se státními a komunálními institucemi zřizuje další objekty setkávání a trávení volného času. V církevních školách je věnována větší pozornost dětem z minoritních sociálních skupin.

1.2.2 Pastorační směrnice pro cizojazyčné misie dle dokumentu *Erga migrantes caritas Christi*

Odpovědí katolické církve na pastorální potřeby migrantů se stal předpis *Erga migrantes caritas Christi*³⁴, který se snaží reagovat na výzvy stojící před duchovní péčí o migranty v moderní době.

Důležitým motivem pastorační, který byl v tomto dokumentu zdůrazněn, je poznání nutnosti integrace migrantů do stávajících pastorálních struktur, ovšem za plného respektování jejich legitimních odlišností, duchovní a kulturní identity. Vše zmíněné představuje výraz duchovní péče zaměřené na migranty ze strany univerzální církve, bratrského a mírového setkání a společenství vzájemné solidarity a úcty k lidským i křesťanským hodnotám.

Pastorační směrnice v instrukci *Erga migrantes caritas Christi* rozdělují subjekty pastorační péče na laiky, kaplany, misionáře, církevní řády, církevní autority, biskupské

³⁴ Päpstlicher Rat der Seelsorge für die Migranten und Menschen unterwegs, *Erga migrantes caritas Christi* Vatikan, 2004

konference jednotlivých zemí a Papežskou radu pro duchovní péči o migranty a lidi na cestách.

Církevní laici patří mezi skupinu, jež se na zvládnání problému migrace podílí. Na mysli máme především pastorační asistenty, katechety, pečovatele o skupiny mladistvých či dospělých a pracovníky charitativních služeb. Rozmanitost jejich pomoci sahá od typických úkolů diakonie jako jsou návštěvy nemocných, pomoc seniorům, vedení kroužků rodiny a mládeže, spolupráce při katechezi, rekvalifikaci, poradenství, řešení problémů v zaměstnání, rodinných problémů migrantů atd³⁵.

V pastoraaci migrantů dále hraje důležitou roli skupina řádových kněží, sester a bratří. Jejich příspěvek k novoevangelizaci a pastoraaci, jako ostatně většina forem misijnářské činnosti, znamená výraznou pomoc v práci s migranty. Sestry a bratři mají pestré národnostní složení, rozmanitou kvalifikaci a jsou podle potřeby a situace relativně snadno nasaditelní kdekoli na světě. V tomto ohledu jsou jedineční a právě zde má katolická církev komparativní výhodu před dalšími organizacemi s podobnou agendou, které nejsou tak univerzální³⁶.

Instrukce *Erga migrantes caritas Christi* se též obrací na kaplany a misionáře. Nazývají se jimi kněží, kteří od příslušných církevních autorit dostali za úkol trvale se věnovat duchovní péči o určitou jazykovou či národnostní skupinu migrantů nebo příslušníků určité církve. U kaplanů a misionářů se předpokládají nejen duchovní a morální kvality, nýbrž také výborná znalost řeči, kultury a místních poměrů. Jmenování bývají diecézními biskupy³⁷.

³⁵ srov. *Erga migrantes caritas Christi*, kapitola III., 86-88

³⁶ tamtéž, kapitola III., 80-85

³⁷ tamtéž 73 - 79

Diecézní biskupové nesou odpovědnost za to, že v případě potřeby vytvoří příslušné pastorační struktury. Činí tak kupříkladu ustanovováním biskupských vikářů pro otázky pastorační péče migrantů či vytvářením zvláštních kanceláří zabývajících se migranty v rámci biskupské kurie.

Biskupským konferencím je uložen úkol vytvořit zvláštní národní komise pro migranty, v jejichž středu by měli zasednout také odborníci z řadových společenství a církevních laiků. V zemích s menším počtem migrantů má být úloha péče o migranty svěřena jednomu z biskupů. Úkolem biskupských konferencí je především předávání důležitých informací diecézním biskupům, vytváření odpovídajících pastoračních struktur pro řešení otázek lidské mobility a další³⁸.

Snahy Svatého stolce směřují k podpoře pastorační snahy, jež mohou být výrazně formovány místními podmínkami a z toho důvodu má být v budoucnu uvažováno o nových formách institucionálních základů pastorační péče. Těmito formami rozumíme interkulturní a mezietnické farnosti, či farnosti pro více komunit, kde se péče zaměřuje současně na domácí i cizince bydlící na stejném území. Další formou představují centra pastorační péče mladistvých a jejich podpora v přípravě na zaměstnání, centra výchovy laiků a spolupracovníků pastorační péče, i centra studia a reflexe pastorační služby.

1.2.3 Pastorační péče ilegálních přistěhovalců

Ve vydání dokumentu Německé biskupské konference z roku 2001³⁹ lze nalézt definici několika úkolů církve v angažovanosti v práci s ilegálními přistěhovalci.

³⁸ tamtéž, kapitola V., art 19 - 21

³⁹ Die deutschen Bischöfe, Kommission für Migrationsfragen, *Leben in der Illegalität in Deutschland-eine humanitäre und pastorale Herausforderung*, Bonn: Sekretat der DBK 2001

Ilegalita je centrálním problémem v celosvětové migraci současnosti. Prakticky ve všech zemích světa je ilegální pobyt přivandrovalců a jejich zaměstnání pevně etablovaným jevem migrace. Kdo přijde do Německa jako uprchlík je vystaven obtížím získání povolení pobytu, nebo právo na sdržení. Kdo nemá žádný platný pas nebo ekvivalentní průkazy, které získal od svého velvyslanectví, má těžké se s tímto statutem vyrovnat. Je vystaven nejenom administrativním a právním potížím, ale také sociálně a politicky jsou tito lidé nazíráni jako nežádoucí, ve srovnání např. se zahraničními vědci a experty.

Ohledně definice problému lidí, kteří vedou v Německu život v ilegalitě musíme rozlišit trojí možnou ilegalitu. První případ je „zákonem trpěná ilegalita“⁴⁰. Do této skupiny řadíme vlastníky povolení podle paragrafu 55,56 AuslG: tyto paragrafy předpokládají protiprávní pobyt, ale chrání před svévolným odsunem. Druhým případem je „nezákonná ilegalita“⁴¹. Úřady v tomto případě vystaví nelegalizující potvrzení. Tato potvrzení nejsou předvídána zákonem. Jejich vydávání bylo německým Nejvyšším správním soudem zakázáno, ale přesto jsou v praxi tato potvrzení dále relevantní. Třetím případem jsou ti migranti, kteří nemají ani právo k pobytu, ani povolení k pobytu, ani strpění, ani ilegalizující potvrzení. Tzn. nepatří ani do první, ani do druhé skupiny. Ten, kdo se sdržuje na území Německa bez povolení k pobytu nebo nevlastní jiný doklad, je trestně postižitelný a nemá tak žádný nárok na udělení pracovního povolení⁴².

Církev vnímá svoji úlohu v demokratickém státě, kdy je problém ilegality nutno definovat a to především tam, kde je tento problém diskutován nepřiměřeným a zveličujícím způsobem. V těchto případech musí církev napomínat a zasáhnout. Církev

⁴⁰ Gesetzlich geduldete Illegalität

⁴¹ Ungesetzliche Illegalität

⁴² tamtéž, s. 15-17

se shoduje na tom, že měřítko pro právo a politiku jsou lidská práva⁴³. Lidská práva, která jsou zaručena každému člověku bez ohledu na barvu kůže, státní příslušnost nebo status pobytu a které člověku žádný stát nemůže odejmout.

„Ani samotná zeď by nemohla vyřešit problém přistěhovalectví, neboť lidé v nouzi se budou stále pokoušet o její překonání“⁴⁴. Proto lidé žijící v ilegalitě zůstávají trvalou výzvou pro dnešek i budoucnost.

Angažovanost církve pro lidi bez práva na pobyt a bez práva na strpění musí být ve světle rostoucích výzev globalizace neustále nově reflektována a sprostředkována do společenské a církevní oblasti. Ve farnostech, společenstvích i při kázáních musí být otevřeně probírán strach a obavy z vysokého podílu cizího obyvatelstva a z ekonomické a sociální nejistoty budoucnosti.

Pro možnosti duchovní péče musíme v podstatě rozlišit dvě sociální skupiny migrantů. Do první skupiny řadíme cizince, kteří jsou internováni v azylových domech nebo žijí v soukromých bytech, do druhé skupiny pak ty, kteří jsou ve svém pohybu omezeni a počítá se s jejich zpětnou deportací. Církevní péče samozřejmě lépe zasahuje ty, kteří žijí na pevném místě. Výzvou pro pastorační je právě rozdělení těch azylantů, kteří se mohou volně pohybovat, navštěvovat bohoslužby, kroužky atd. a na ty, kteří mají svůj pohyb omezen. V těchto deportačních zařízeních chybí dostačující lidský kontakt. Jsou sice vytvořeny malé sociální skupiny lidí, které mezi sebou komunikují, ovšem prakticky jsou vězni plně izolováni od společnosti⁴⁵.

⁴³ Všeobecná deklarace lidských práv, vyhlášena Valným shromážděním OSN 10. prosince 1948

⁴⁴ tamtéž, s.17

⁴⁵ tamtéž, s. 44-46

Při pastorační péči se samozřejmě musí počítat s frustrací z budoucnosti a deportace zpět. Duchovní péče tedy musí nést rozdílné znaky tam, kde jsou azylanti uzavřeni ve vazebních zařízeních a tam, kde žijí na svobodě. Bohužel slavení bohoslužby je ve vazbách často znemožněno z bezpečnostních důvodů. Ale také v církevních poradenských centrech se často hlásí lidé bez práva na pobyt a strpění, kteří potřebují stejnou pastorační péči a pomoc jako legální přistěhovalci nebo domácí. Jedná se často o pracovní migranty, nebo o osoby, kteří se stali oběťmi organizovaného obchodu s lidmi.

Strach se života ohrožující situace ve své původní zemi (občasná válka, válka, hrozby ze stran mafií) je velkou psychickou zátěží, stejně jako neznalost možností sdržovacího práva v Německu a dalších platných zákonů. Právě v této situaci je přítomnost nějakého poradce, popř. pečovatele a jeho připravenost k rozhovoru velmi důležitá. Nutné jsou samozřejmě jazykové znalosti, jistá zkušenost se sociální prací a angažovanost jako překladatele a pomocníka. Pro duchovního a další angažované křesťany musí stát v centru zájmu celý člověk, nikoliv pouze člověk jako případ. Tímto zájmem jsou pak podporováni lidé ohroženi deportací zpět. Vedle úkolu ukázat a objevit Milosrdného Boha, stojí také úkol zprostředkovatele mezi úřadem a migrantem. Ukázat vhodnou strategii v jednání s úřady. Církev má nejen právo, ale i povinnost lidem vysvětlit jejich práva a povinnosti vyplývající ze života v ilegalitě a taktéž musí podporovat ty, kterým hrozí ekonomické vykořisťování v podobě např. nedostatečného a neoceněného výdělku apod.

1.2.4 Děti cizinců a výzva pro církevní práci s mládeží

Susanne Brenner ve svém článku vydaném v roce 2002 švýcarským časopisem Schweizerische Kirchenzeitung vytyčila pro práci s mládeží v dnešní společnosti pět obecných principů. „Být spolu, být tvořivý, být s přírodou, spolurozhodovat, být ve víře“⁴⁶. Tyto principy pak můžeme aplikovat i na práci v jiném západoevropském státě, jelikož problematika migrantů, dětí cizinců a jejich integrace je přibližně stejná.

Integrace předpokládá implicitně, že se účast přistěhovalců na sociálních, politických, hospodářských a kulturních zdrojích přijímající společnosti stane cílem. V průběhu takto pojímaného integračního procesu se mění všechny zainteresované strany, tedy také domorodci. Integrace v tomto pojetí neznamená vynaložení úsilí o připravenost ke spolužití ze strany přistěhovalců, ale i připravenost ke změně obyvatel přijímající společnosti. O podobné pochopení integrace se snaží katolická církev zvláště při práci s dětmi a mládeží.

Ze strany migrantů a jejich dětí mohou existovat určité bariéry, které mohou ve svém důsledku bránit v plnohodnotné integraci do tradiční společnosti. Při zkoumání složitých vztahů nově se poznávajících, více či méně odlišných skupin obyvatel, můžeme rozlišit několik integračních problémů. Mezi zásadní třecí plochy jistě náleží bariéry ve vztahu rodičů a dětí přistěhovalců. Velmi důležitou úlohu při integraci přistěhovaleckých dětí hrají rodiče. Jejich schopnost a vůle nebo také nevěle či neschopnost se integrovat, mají závažné důsledky pro život jejich dětí. V aktivitách volného času, které představují nosnou část formování jedinců je podpora ze

⁴⁶ srov. BRENNER Susanne. *Auslaendische Kinder – eine Herausforderung fuer die kirchliche Jugendarbeit*, Schweizerische Kirchenzeitung 2002

strany rodičů stěžejní. Někteří rodiče mívají ale obavy, aby jejich děti přílišnou snahou o zapojení se do společnosti přijímacího státu neztratily vlastní kulturní identitu. I v případech, kdy zejména z politických důvodů není faktický návrat do vlasti možný, dávají rodiče přednost spolkům a aktivitám zaměřeným pouze na dané etnikum a kulturu. Často tak v rámci západní společnosti vznikají přirozenou cestou paralelní komunity, neřknu-li společnosti, které jsou stmelené pevně obranným reflexem proti nové kultuře, ve vztahu k majoritní společnosti relativně autonomní a soběstačné. Řada přistěhovaleckých rodičů bývá sama v některých případech často velmi nedostatečně integrována do přijímající společnosti, světu, ve kterém se jejich děti ve škole a ve volném čase pohybují, rozumějí málo. Můžeme tedy říci, že čím lépe jsou rodiče do společnosti integrováni, tím lépe také mohou pomoci vlastním dětem. Rodiče, kteří naopak integrováni sami nejsou, mohou také velmi omezeně dětem se začleněním do společnosti pomoci. V krajním případě pak vzniká paralelní komunita.

Pro integraci dětí a mládeže do přijímající společnosti představuje čas jejich příjezdu do země a doba pobytu první formující faktory. Pravděpodobnost, že se děti do přijímající společnosti úspěšně integrují bývá o to větší, čím nižší je jejich věk v době příchodu a čím déle v zemi setrvávají. Děti z utečeneckých rodin či z rodin žadatelů o azyl zůstávají v zemi často velmi krátce a navíc na dobu neurčitou.

Významnou úlohu při integraci dětí imigrantů mohou hrát církví pořádané akce pro děti. O letních prázdninách bývá vhodný čas k účasti na jedné z nejdůležitějších integračních akcí, na společném táboře. Magickým pojítkem bořícím kulturní bariéry se stávají společné aktivity dětí z místních komunit a dětí přistěhovalců. Dnes je spolupráce s různými konfesemi daleko samozřejmější, než bývala kdysi v homogeních, relativně uzavřených komunitách.

Pro vitalitu každé církevní komunity je důležité, aby nerezignovala a snažila se oslovovat i nově příchozí, byť zde často stávající kulturní odlišnost imigrantů spíše zavdávájí důvod ke skepsi. Taková christianizace pomáhá imigrantům vytvářet novou identitu - a co je možná ještě důležitější - zapojí je spolehlivě do přediva sociálních vztahů, které překonají jejich pocit izolace a odcizení.

Další velkou výzvou pro katolickou církev je sekularizace moderních západních společností. Víra se čím dál tím více stává soukromou záležitostí, privatizuje se a náboženství se stává individuální volbou. Mnoho dětí vztupuje do katolických spolků pro mládež, ne pro víru samotnou, ale proto, že je jim zde nabídnut aktivní a smysluplný program pro volný čas. Avšak i děti různých náboženství a konfesí by měli v církvi najít místo a neměli by pocítit jakoukoli diskriminaci či být omezováni v jejich kulturních zvyklostech.

Při výchově dětí a mládeže v katolických mládežnických spolcích můžeme formulovat několik zásad, které by měly být za každých okolností dodržovány:

- zákaz jakékoliv diskriminace zahraničních dětí
- ohled na kulturní a náboženskou identitu dětí, respektování jejich specifických hodnot
- aktivně se snažit, aby se děti přistěhovalců účastnily akcí pro mladé, které jim zprostředkují pozitivní hodnoty (tolerance, dialog)
- důležitý je mezináboženský dialog ústící do vzájemného poznání a pochopení
- podporovat takové spolupráce a diskuse, které jsou prospěšné pro obě strany

1.3. Problematika pojmu zahraničních misí v Německu

„Církev je zemí, kde není žádných cizinců“⁴⁷. Tuto myšlenku vyzdvihl papež Benedikt XVI. při jedné z nedělních vatikánských mší. Tématem tohoto roku bylo heslo „Odvaha býti uprchlíkem“, které vyzdvihuje duchovní sílu těch, kteří museli vše opustit a kteří znovu nachází klid a podporu u rodiny a svého společenství. Pro všechny, kteří musejí žít daleko od své rodné země, se snaží být církev domovem, jejich vlastní a usiluje o to, aby tento pocit dokázala v každém člověku probudit.

Německá katolická církev odhaduje, že z celkového počtu přibližně 4.6 miliónu v zahraničí žijících Němců, se zhruba čtvrtina (1.2 milionů) hlásí ke katolické církvi⁴⁸.

Jisté je, že práce s těmito lidmi a skupinami vyžaduje ze strany církve nejen respekt a dobrou vůli, ale i zvláštní struktury, odborné síly, připravenost duchovenstva a v neposlední řadě i finance. Existence fungujících jinojazyčných misí v místech, kde je koncentrace cizinců velká, je proto správnou odpovědí církve na specifikum dnešní doby.

Původně spočívala duchovní péče o migranty v pomoci lidem nacházejícím se mimo svou vlast a nucených vybudovat si vlastní, novou existenci. Dnešní pastorační péče o migranty stojí nejen v Německu před výzvami novými. Jedná se především o rostoucí mobilitu lidí, která se střetává s teritoriálně členěnými církevními jednotkami, jež se v důsledku zvýšeného pohybu členů církve potýkají s velkou fluktuací svých členů.

⁴⁷srov. Radio Vatikan Nachrichten, 19.6.2005, Themen des Tages: Papst: Für die Kirche gibt es keine Ausländer, viz. <http://www.kath.de/rv/index.shtml> ke dni 20. 6. 2005

⁴⁸ Statistika německé Biskupské konference, viz. <http://www.kath.de/kasdbk/ausland/gegesamt.htm> ke dni 20.6.2005

Německá biskupská konference vytvořila Pastorální komisi nazvanou Duchovní péče o lidi na cestách, která má své sídlo v Kolíně nad Rýnem. Centrem pro pastorační německé Biskupské konference a referátu péče o cizince je Bonn. Nejmladší radou Německé biskupské konference je Rada pro migraci. Byla založena v roce 1996, krátce po té, co katolická a evangelická církev v Německu ve spolupráci s pracovní skupinou ustanovenou všemi křesťanskými církvemi vydaly společný dokument s názvem „Cizinec, který je v tvých branách“⁴⁹. V tomto dokumentu reagují na problematiku, kterou migrace a uprchlictví nastoluje. Rada pro migraci se zabývá otázkami pastorační migrace migrantů a rovněž vývojem státní migrační politiky. Vypracovala tři stanoviska, která našla také politickou odezvu: Stanovisko k tzv. církevnímu azylu (1998), k situaci lidí v ilegalitě (2001) a k problému integrace cizinců (2004). Předsedou rady je münsterský pomocný biskup Josef Voss. Do kompetence této rady spadají tyto okruhy úkolů: migrace za prací, němečtí vysídlenci z východní Evropy, uprchlíci a žadatelé o azyl, pastorační jinojazyčných komunit, zahraniční sekretariát a duchovní správa pro německy mluvící komunity v zahraničí, katolická duchovní správa cirkusů a herců, duchovní správa Romů, duchovní správa na určitých místech v zahraničí.

Termín misie je pojem, který neznačí nic z aktivit dané společnosti, ale cíl dané společnosti. Můžeme říci, že cílem každé cizojazyčné misie je misionářské společenství.

Klaus Richter ve své knize *Die Katholische Kirche und die auslaendische Arbeitsnehmer*⁵⁰ popisuje podrobně důvody krize, ve kterých se nyní, dle jeho mínění, cizojazyčné misie nacházejí.

⁴⁹ *Rozhovor s předsedou rady pro migraci Německé biskupské konference světícím biskupem Josefem Vossem*, In: *Salve, Revue pro teologii a duchovní život*, č. 1, Česká dominikánská provincie 2004

⁵⁰ RICHTER, Klaus. *Die katholische Kirche und die auslaendische Arbeitsnehmer*, Akademische Bibliothek, 1984

Jako prvním důvod uvádí změnu původní intence a tím spojené materiální a personální vybavení. Druhým důvodem označuje samotné členy misie.

Misie je ve své definici dočasná organizace, jejíž úloha by měla spočívat v pastorálním doprovodu migrantů v jejich začleňovacím procesu do nové společnosti a v případě pastoračního vedení těch, kteří v nové zemi hodlají žít jen krátce, udržet náboženskou praxi v tradicích dané země, aby se po svém návratu mohli opět začlenit do vlastní mateřské společnosti. Aby se tyto dva úkoly mohly plnit, je samozřejmě nutné rozčlenit migranty do nacionálních skupin (podle identity, jazyka apod.) Každé takové skupině je přidělen kněz, mluvící jazykem a znalý mentality rodné země. Tento kněz nemá za úkol budovat paralelní společenství německým farnostem, kterým bude konkurovat, ale misie musí být chápána jako druh společenského centra.

Bohužel situace ukazuje, že tento původní předpoklad byl brzy překonán a to hlavně z časového důvodu, kdy samotní cizinci nevěděli, jak dlouho se zdrží v hostitelské zemi. Tento fakt způsobil, že misie se nemohly definitivně začlenit do německé společnosti. Prvotní úkol - pomáhat se začleněním do stávající společnosti není tedy plněn a dnešní cizojazyčné misie vytváří náhradní společenství a tím je popřena integrace do německé církve. Pastorální péče i udílení svátostí se tedy dějí ve vlastním kruhu misie.

Mezi další body způsobující krizi můžeme započítat problém personálního obsazení a nedostatek vhodných prostor. Misie se často setkávají s nedostatkem vlastních kněží a aktivních spolupracovníků, byrokracie ze strany německých církví a státu vede k tomu, že misionář reaguje pouze na výzvu a bere si pouze obzvláště těžké pastorální problémy. Tento problém by bylo možno vyřešit pastorálními asistenty, kteří by

byli vysláni mateřskou zemí. Bohužel tito asistenti často neznají ani jazyk a ani pastorální poměry hostitelské země.

Pro každé setkávání lidí je samozřejmě nutné mít k dispozici vhodný prostor, místo pro setkávání. Pokud tento prostor neexistuje, nemůže existovat ani jakákoliv společnost, v tomto případě misie. Teprve, když se mohou lidé scházet, vzniká hustá síť propojených vztahů. Vzdálenost migrantů od sebe je stále větší a znemožňuje tak často vitální život obce. Úkol udržet pohromadě společenství je tedy mnohem těžší než v obvyklých německých společenstvích, která jsou tvořena místem bydliště, nikoli národností příslušností. Tento nedostatek místa lze řešit darem prostoru od německé komunity a tento návrh je samozřejmě také důkazem a pobídkou k tomu, že integrace cizinců je také v zájmu dané německé společnosti. Na konkrétním případě České katolické misie v Mnichově můžeme ukázat, že německá církev vychází cizojazyčným misiím často vstříc. Po té, co se na začátku letošního roku ocitla misie bez kostela, který ji byl před padesáti lety dán k dispozici a který se v tomto čase opravuje, dostla misie možnost slavit nedělní bohoslužby v kostele Asamkirche přímo v centru města. I když časová možnost začátku bohoslužeb je poněkud komplikovaná a nepraktická, lze potvrdit jistou vstřícnost a porozumnění ze strany něm. církve.

Další problém může nastat ve vztahu německých kněží a kněží působících v cizojazyčné misii. Takto tento problém definuje Delegát italských misií na území Německa v roce 1980: „Vztahy italských misií a německé církve jsou všeobecně povrchní. S jednotlivými faráři se spolupracuje dobře, většina ale cizojazyčné faráře slušně ignoruje. Potíže vznikají při opatřování vhodných prostor pro setkávání a kostela. V jednotlivých případech se dosud nenašlo žádné uspokojivé řešení navzdory odpovídajícím nařízením společných synodů německých biskupství. Cizojazyčným kněžím často chybí potřebná

odvaha a jazykové znalosti bez kterých nejsou schopni jejich problém prezentovat a zastupovat misie před německou církví. Tento problém se ovšem netýká jen italských, ale i jiných cizojazyčných misí⁵¹.

I samotní farníci přispívají často ke krizi vně misie a změně úkolu, které si misie na počátku vytyčili. Doba jejich pobytu není jasná a proto se mnoho migrantů první generace cítí přitahováni vlastními misiemi a tak stále zakouší religiozitu vlastní vlasti. Jenom menšina se účastní pravidelně na životě německého společenství. V těchto malých skupinách pak můžeme najít také ty, kteří se rekrutují a jsou připraveni k tomu, vyjádřit svoji příslušnost k německému společenství a jsou aktivní ve farních radách, tzn. volí a nechávají se volit. Jedním z důvodů pro toto začlenění je, že migranti jsou příliš vzdáleni od svého misijního centra. Většina migrantů má tedy vztah k německé církvi pouze sporadický a využívá udílení svátostí. Nejčastějšími podněty pro kontakt jsou křest, sv.eucharistie, biřmování a pohřby. K tomuto kontaktu dochází tam, kde není žádná misie nebo misionář. Na těchto územích pak plní německé společenství funkci jakési záplaty. Přesto větší část zůstává v izolaci a mají malý nebo žádný kontakt k místnímu kostelu.

Druhá a třetí generace se v oblasti náboženství více orientuje na německé normy a vzorce chování než na normy vlastní obce, která reprezentuje vlast. Někteří se již v náboženské oblasti vůbec neangažují. Velká část vnímá jako svou mateřskou řeč němčinu. Náboženská výchova a svátosti se udílejí převážně v němčině. Velká část cizinců je tedy doprovázena společně s německými vrstevníky. Junioři jsou více zaměřeni na německou společnost. Rodičům kteří ještě žijí v náboženském světě své vlasti je náboženské vyjadřování a náboženská výchova vlastních dětí často cizí. Tím zesiluje

⁵¹ tamtéž, s.81

nebezpečí, že rodina jako místo, kde se traduje víra, je již nedostačující. Rodiče nemohou tradovat svou víru na děti, protože ti mají jiný náboženský pohled, který získávají od svých německých vrtstevníků. Pokud náboženská výchova probíhá v rodné řeči, jsou děti více vázáni na misi a tím lépe připraveni na návrat domů, ale pro trvalý pobyt v německu může lpění na tradicích své země vyvolat vážné problémy a zabránit tak plynulé integraci dětí do dané společnosti.

1.4 Shrnutí situace cizojazyčných misí v Německu a jejich úkoly

Z informací, které jsem použila v předchozích kapitolách lze určit čtyři kritéria, podle kterých bychom mohli hodnotit práci cizojazyčných misí. Jsou to: 1, pomoc při integraci do nové společnosti a církevního společenství daného státu, 2, zachování kulturní identity migrantů, 3, administrativní a sociální pomoc, 4, pastorační pomoc v rodném jazyce.

První kritérium, pomoc při integraci do nové společnosti jsem vyvodila z práce Klause Richtera, Die katolische Kirche und die ausländische Arbeitnehmer. Toto kritérium bylo na počátku chápáno jako alfa a omega důvodu pro vznik cizojazyčných misí. Důvodem pro zakládání misí byla pomoc při integraci do nové společnosti. Za nositele této pomoci byl určen kněz ze stejného státu jako migranti a to hlavně z důvodu, že přetíženost místních kněží nedovolila, aby se o migranty starali tak, jak bylo zapotřebí. Výhodou kněze ze stejné země byla samozřejmě znalost jazyka i kulturní a náboženské tradice. Toto kritérium bylo ovšem velice záhy překonáno, a to hlavně z časového důvodu, kdy samotným migrantům nebylo jasné, jak dlouho se v dané zemi zdrží a zdali má tedy cenu pokoušet se o jakousi asimilaci mezi nové církevní společenství. Došlo tedy k tomu, že první generace

migrantů je převážně zcela závislá na vlastních cizojazyčných misiích. V případě druhé a třetí generace samozřejmě nacházíme jiné případy, a to hlavně díky povinné školní docházce, která vedla i mimo jiné k tomu, že mladší generace jsou plně integrováni do nové společnosti a i do církevních společenství a místních farností.

Ve skratce bychom mohli situaci a problém cizojazyčných misií načrtnout následovně: Mezi problémy první generace cizinců, které situace po příchodu do Německa přinesla, patřily žádné nebo velmi malé jazykové znalosti, rozdělení rodiny (muž pracoval v Německu, rodina zůstala ve vlasti). Počítalo se s přechodným obdobím a brzkým návratem do vlasti. Tato situace se však totálně změnila, z přechodného zahraničního pobytu se velmi často stal pobyt v zahraničí trvalým (ačkoliv často zůstávaly sny o návratu „potom“ domů).

Pro první generaci z tohoto rozhodnutí trvale zůstat vyplynulo žít a pracovat v cizině. Pro druhou a třetí generaci znamenalo usazení rodičů v nové zemi. Získání stejného sociálního standartu jako domácí obyvatelé, osvojení si jazyka v cizině, kde se narodili, získání vzdělání a povolání. Zároveň ale přijímání zvyklostí krajanské kultury pouze od rodičů (tj. život ve dvou kulturách a jazycích). Mezi stěžejní problémy patřilo ovšem hledání religiozní identity (jako rodiče nebo jako spolužáci?) a vlastní identity (kdo jsem?, narodil jsem se v Německu, mluvím německy, mám německé doklady a školy, ale nikdy jsem nebyl ve vlasti rodičů, neumím pořádně jejich rodný jazyk, mám černou kůži a všichni si myslí, že jsem Afričan...).

V kodexu církevního práva v odstavci 787 a 769⁵² je zakotveno právo na zachování kulturní identity migrantů. Druhým kritériem cizojazyčné pastorace tedy můžeme určit

⁵² citováno na str. 15

pomoc při zachování kulturní identity migrantů. Toto kritérium se může zdát v protikladu s prvním, ale obě se vzájemně doplňují. Misie totiž nemají za úkol vytvářet jakousi náhradu místním farnostem, ale mají ji doplňovat a paralelně s nimi působit. Jejich úkolem je držet víru a náboženské zvyklosti v tradicích mateřské země. Velice patrný je tento úkol např. na afrických katolických misiích, kde se tradice původní a německé církve velmi liší. Proto je vhodné církevní svátky i svátky mateřské země připomenout a společně je oslavit, aniž by byla ohrožena integrace do německých farností.

Třetím kritériem je administrativní a sociální pomoc. Péče cizojazyčných misí se samozřejmě nesoustředí pouze na ty, kteří žijí v nové zemi legálně, ale je mnoho těch, kteří přišli do nové země ilegálně a nemají vyřízeno potřebné povolení k pobytu, pracovní povolení apod. K tomuto kritériu se vztahuje dokument Německé biskupské konference, *Leben in der Illegalität in Deutschland - eine humanitäre und pastorale Herausforderung*. Německo řeší případy migrantů rozličně, někteří mohou zůstat a pracovat, jiní jsou posláni zpět. Misie má v těchto situacích pomáhat tak, jak je v určitých případech nutné. Někdy je nutno, aby misionář nebo laik ze stejného společenství převzal roli překladatele a prostředníka mezi úřadem a migrantem, jindy slouží pro rozhovor a útěchu těch, kteří vědí, že budou deportováni zpět, v mnoha případech je potřeba materiální pomoci při začátcích v nové zemi. Vždy je samozřejmě nejdůležitější dodávat odvalu, utěšit a být pomocen tam, kde je to potřeba. Není možné dělat rozdíly mezi migranty ilegálními a těmi, kteří povolení k pobytu mají. Duchovní péči potřebují všichni bez rozdílu.

Čtvrtým kritériem je pastorece v rodném jazyce. Toto kritérium se týká převážně těch, kteří jsou v nové zemi krátce a neovládají dokonale tamní jazyk a jsou tedy plně odkázáni na duchovního své misie. Migranti jsou samozřejmě v rodném jazyce

osloveni lépe než v cizím, kterému mnohdy ani nerozumí, a tak jsou př. zpověď a jiné svátosti udíleny vlastním misionářem ve svém společenství a mohou se tak hlouběji prožívat. Vyjádření církve k tomuto problému můžeme nalést v kodexu katolické církve odstavci 518 a 769⁵³.

⁵³ tamtéž

2. POČÁTEK, HISTORIE A MOMENTÁLNÍ ČINNOST ČESKÉ DUCHOVNÍ SLUŽBY V NĚMECKU A MNICHOVĚ

Tato kapitola bude popisnou částí mé práce. Na příkladě vzniku a činnosti katolické misie v Mnichově lze na konkrétním případě ukázat, jak misie v praxi fungují a dopad jejich práce na krajany.

Katolická církev je mnohdy organizací nejvíce způsobilou pro společenské porozumění a konkrétní práci s lidmi. Na výše zmíněném úkolu společnosti přijímat cizí se aktivně účastní a pomáhá nejen nacházet to společné, spojující a překlenující, ale poukazuje a respektuje i na rozmanitosti, nabádá ke spolupráci a vzájemnému naslouchání.

Česká duchovní služba v Německu je v současnosti zajišťována třemi duchovními, a to v Norimberku, Mnichově s filiálkou ve Stuttgartu a ve Frankfurtu (odkud jezdí duchovní správce do Hanau, Mannheim, Wiesbaden, Köln am Rhein). Občasné bohoslužby jsou také na severu Německa ve městech Hamburg a Hannover. V minulosti bylo těchto míst více.

Delegátem České duchovní služby v Německu je prelát P. Pavel Kučera sídlící v Norimberku. Ve Frankfurtu pracuje od roku 1997 P. Pavel Hověz. V Mnichově od roku 1999 pracuje P. Bohuslav Švehla.

Česká misie v Mnichově, stejně jako v ostatních městech a státech světa, vznikla z potřeby duchovní služby pro krajany, exulanty. Tito lidé jsou v současnosti již starousedlíky a mnohdy se začlenili do německých farností. V současnosti přicházejí z České republiky většinou mladí lidé, studenti, Gastarbeitři, Au-pair dívky, kteří potřebují stejnou péči jako ti, kteří přicházeli dříve. Misie zde má v zásadě dvojí funkci. Integrační (pomáhá vytvářet českou komunitu) a

kulturní (udržuje vitální kontakt s českou kulturou a tím pozdržuje asimilační proces).

2.1 Počátek duchovní správy cizinců v Německu po roce 1948

Německo se po druhé světové válce potýkalo s mnoha společností paralyzujícími problémy. Následkem prohrané války bylo v Německu především zdevastované hospodářství, rozbitá země, nedostatek populace v produktivním věku, v neposlední řadě i tíživá bytová a sociální situace.

Tyto uvedené skutečnosti vedly k oboustranným dohodám Německa s klasickými „Gastarbajter“ národy, např. s Itálií v r. 1955, se Španělskem a Řeckem v r. 1960, s Tureckem v r. 1961 a Portugalskem v r. 1964, později také s bývalou Jugoslávií, které vyvolaly široké přistěhování cizinců do Německa. Následkem těchto dohod ze jmenovaných a později i dalších zemí se svou prací přicházející lidé podstatně zasloužili o obnovu a rozkvět země, který byl nazván „hospodářským zázrakem“⁵⁴.

Uvolněním pracovního trhu se změnila situace jak pro Německo, tak pro země, které svoje občany za prací vysílaly. Protože nově příchozí pracovníci byli převážně z katolických zemí, německá katolická církev se již od počátku angažovala v jejich prospěch.

„My jsme potřebovali udělat práci a proto jsme do Německa pozvali pracovní síly - a oni s nimi přišli lidi.“ Tak bychom mohli trochu groteskně a lapidárně vyjádřit nově vzniklou situaci. S příchodem velkého množství gastarbajterů totiž také okamžitě nastaly jazykové, kulturní i odlišnou mentalitou

⁵⁴ srov. Neukonzeptionierung der Ausländerseelsorge, Arbeitsgemeinschaft der Missionen, München, 2001

způsobené potíže, které se až dodnes pokouší řešit německý stát i církve.

Jazykové a kulturní erudice tehdejších německých farností samozřejmě neodpovídaly masám cizinců, které náhle přicházeli do kostelů. Německé diecéze hledaly nejprve ve svých řadách duchovní (kněze), kteří by ovládali další jazyky. Velmi brzy se však zjistilo, že těchto kněží, ovládajících další jazyk je velmi málo (za války také mnoho katolických kněží zahynulo, např. v koncentračním táboře Dachau). Proto již v prvních letech německá biskupství (která měla mj. také zkušenost s asimilací Němců v zahraničí) navázala kontakty s diecézemi a řeholními společnostmi v zemích, odkud gastarbajtři přicházeli (Itálie, Turecko, Španělska atd.) a požádala o vedení duchovní správy v mateřských jazycích. Tento krok zásadně přispěl k pozdějšímu zřízení duchovní správy pro cizince.

V těchto prvních poválečných letech převládalo mínění, že se jedná o přechodnou fázi duchovní péče, že se gastarbajtři po několika letech práce v Německu vrátí do své vlasti nebo se po jazykovém přizpůsobení začlení bez problémů do německých farností. Avšak již další léta ukázala, že nejen po několika letech života v cizině, ale dokonce i ve druhé nebo třetí generaci stále existují kulturní a společenské rozdíly mezi přistěhovalci a domácími.

Katolíci přicházející z jiných zemí se totiž potýkali s mnoha problémy typickými pro moderní fenomén migrace, které byly ale ve své době nepředvídatelné a neočekávané. Nejistota, osamělost, izolace, vykořenění z kultury a tradic, rozdělení rodin, diskriminace, odmítání místním obyvatelstvem. Vlastní kněží měli čelit těmto problémům a navíc, samozřejmě, se snažili udržovat víru svých krajanů v národních tradicích. Tak vznikly téměř ve všech tehdy západoněmeckých biskupstvích cizojazyčné misie. Tyto jednotky duchovní správy také

podstatně přispěly a dodnes jsou mosty pro jednotlivce a rodiny, ve kterých se praktikovala víra, současně se staly místy kultury a jazykového i dalšího vzdělávání svých krajanů.

Skupiny cizinců byly tedy duchovně ošetřeny, materiální prostředky z peněz diecézí byly postupně vyčleněny a personální obsazení duchovními se bez problémů dařilo.

Jiná situace nastala ve východní části země, v Německé demokratické republice. Do země po r. 1968 přišel omezený počet cizinců (několik tisíc) ze „spřátelených bratrských států“ (Angola, Mosambik, severní Vietnam). Ti žili často od ostatních obyvatel izolovaně. Protože nebyli katolíky a bylo jich početně velmi málo, katolická církev se jim nevěnovala. Naštěstí v NDR se i mezi těmito cizinci začala, pokud to komunistický režim dovolil, angažovat evangelická církev. Po znovusjednocení Německa v r. 1990 se evangelické církve i katolická církev těchto zahraničních dělníků (Werkvertragsarbeitnehmer) úspěšně ujala⁵⁵.

2.2 Vznik a vývoj české duchovní služby na území Německa

Tři etapy vývoje české duchovní služby v Německu popsal Dr. Alexander Heidler v malé vzpomínkové brožuře, kterou nechala vydat Česká duchovní služba k 25. výročí založení misie v Mnichově v roce 1975⁵⁶. Každá z těchto etap měla svou vlastní charakteristiku, kterou ovlivňovala politická situace v Československu a ekonomická situace v Německu. Z každého období vyplývají jiné pastorační postupy a cíle, každá etapa sebou nesla jinou prioritu, ke které museli duchovní nahlížet a řídit se jí.

⁵⁵ tamtéž

⁵⁶ *So eine fremdsprachige Kirchengemeinde, Zentralrat der Tschechischen katholischen Seelsorge, 1975*

Z Československé republiky do Německa přicházeli lidé v několika emigračních vlnách, které bychom mohli dnes rozdělit následujícím způsobem:

- 1, po únorovém převratu v roce 1948, až do padesátých let
- 2, po roce 1968, kdy krajané odcházeli hlavně z politických a ekonomických důvodů
- 3, po roce 1980, kdy někteří mohli vycestovat díky turismu do Jugoslávie, odkud emigrovali
- 4, po roce 1989, kdy se otevřely hranice a nastal tak svobodný pohyb obyvatelstva

V první emigrační vlně po roce 1948 odešlo na 250 000 lidí, bezprostředně po únoru 1948 lze odhadovat asi 60 000 emigrantů, kteří se rozhodli z Československa odejít. V letech 1968-1989 odešlo asi 245-250 000 lidí, z toho v letech 1968-69 odešlo si 104 000⁵⁷.

2.2.1 Utečenecký tábor

První duchovní péče o krajaný se vytvořila v utečeneckých táborech, do kterých po roce 1948 přicházeli všichni, kdo odešli po únorovém puči z Československa. Tábory se nacházely po celém území Německa, v Bavorsku např. v Zindorfu u Norimberka, u Königsee, tábor Valka. Tyto utečenecké tábory představovaly ovšem pro mnohé pouze přechodný pobyt. Německo v té době nebylo ještě zcela připravené přijímat velký počet utečenců, jelikož samo bylo zmítáno velkými ekonomickými potížemi a zdaleka se nevzpamatovalo z katastrof druhé světové války a nevstřebalo dosud odsunutě Němce z východu. Mnozí proto emigrovali do okolních států nebo do zámoří.

⁵⁷ srov. Obor azylové a migrační politiky-oddělení integrace cizinců, Ministerstvo vnitra, viz. http://www.mvcr.cz/uprchlici/op_brouc.html ke dni 10.5.2005

V prvních letech směřovala duchovní služba výhradně do řad obyvatel uprchlických táborů. Tyto se podobaly vesnici či městské čtvrti a byly zřizovány německým státem. V uprchlických táborech kromě jiného docházelo k vyřizování nezbytných identifikačních dokladů, poradenství při emigraci do dalších zemí, vystavení potvrzení o pracovní profesi a v neposlední řadě i pomoc při hledání zaměstnání.

Mezi emigranty pracovali kromě právníků, lékařů a dalších profesí i kněží, kteří převzali duchovní péči o krajany v utečeneckých táborech. Mše sloužené v kaplích zřízených přímo v táborech znamenaly pro mnohé velkou duchovní podporu a spojitost s vlastí. Kromě bohoslužeb probíhalo i vyučování náboženství pro děti, přednášky pro studenty i dospělé a vznikala hnutí pro katolické laiky. Nutná a záslužná byla ze strany duchovních sociálně-charitativní pomoc. Pokrývala pochopitelně faktické potřeby lidí⁵⁸.

Na rozdíl od tradičně provázané komunity nebo obce ve vlasti představoval uprchlický tábor skupinu, která měla pestré politické a sociální složení. Vedle přesvědčených demokratů a křestanů, kteří prchali před pronásledováním ateistickou diktaturou, byli v táborech také lidé, jež k emigraci nepřinutilo pronásledování či politická situace v Československu. Dobrodruzi, kriminální živly i nasazení špioni. Tato skutečnost ztěžovala již tak náročnou duchovní službu a vytvářela velké nároky na osobní život kněží.

Utečenecké tábory pro cizince v Německu byly pochopitelně dočasnou zastávkou. Většina obyvatel táborů emigrovala dále, zejména do USA, Kanady, Austrálie apod. Tato skutečnost přivedla některé české katolické spolky, jež se v táborech začaly tvořit, k zániku. V Německu zůstali Češi, kteří zde přes tehdy ještě nepříznivou hospodářskou situaci postupně

⁵⁸ srov. rozhovor s Mons. K. Fořtem, červen 2005, Mnichov

nalezli zabezpečenou a jistou existenci, např. obchodníci či řemeslníci, redaktoři a zaměstnanci Rádia Svobodná Evropa (dále jen RSE) v Mnichově a v dalších, většinou Američany řízených a financovaných institucích. Většinu tvořili ti, kterým se z různých důvodů nepodařilo emigrovat do země, do které si přáli odejít. Přitom se mohlo jednat o zaviněné či nezaviněné důvody, jako např. nemoc, vysoký věk apod. Snadná emigrace byla např. do Kanady a Ameriky, kam mohl odejít každý, kdo se zavázal dalších pět let pracovat v lesnictví a dále do zemí, které přijímaly utečence ze solidarity k Československu a které nebyly válkou zničeny. Každá země ovšem vedla kvóty určující maximální povolený počet uprchlíků v určitém časovém období⁵⁹.

Po pozvolném rozpuštění uprchlických táborů pro Čechy se lidé rozptýlili po celé Německé spolkové republice, čímž začala nová epocha života krajanů, tzv. diaspory. Tábory pokračovaly ve své existenci dál a fungují dodnes pro uprchlíky z ostatních zemí světa, a to hlavně z Asie a bývalé Jugoslávie.

2.2.2 Diaspora

Po následném opuštění uprchlických táborů se čeští emigranti roztrousili po celém území Německa. Můžeme si představit, jak tato situace ztížila českojazyčné duchovní službě práci. S výjimkou několika větších měst, kde zůstaly početné skupiny krajanů (oblasti Mnichova, Norimberka a Stuttgartu), bylo tehdy Německo nepřehlednou, technicky těžko zvládnutelnou diasporou. V Mnichově a Bavorsku nebylo tak náročným úkolem sjednotit lidi do jednoho spolku, jako hledat a sjednotit ty, kteří se z Mnichova nebo Bavorska odstěhovali.

⁵⁹ srov. rozhovor s Páterem B. Svehlou, květen 2005, Mnichov

Od konce roku 1950 zastával úřad vedoucího duchovní služby (něm. Oberseelsorger) v Německu, společně se službou českého náboženského redaktora v Rádiu Svobodná Evropa v Mnichově, Dr. Alexander Heidler. Spojení funkce kněze a redaktora bylo zpočátku obtížné, nicméně ve svém důsledku přinášelo zároveň řadu zajímavých podnětů pro české věřící a posluchače radia, jelikož jádro obce bylo tvořeno vzdělanými katolíky. Většina českých duchovních sloužících v uprchlických táborech, odešla za oceán.

Brzy bylo těžké najít vhodného českého kněze, který by byl schopen alespoň v důležitějších centrech po celém Německu duchovně a organizačně sjednotit české krajany. S tímto problémem se pojily i finanční těžkosti, jelikož otázka platu zahraničních duchovních a zajištění jejich věcných potřeb ze strany německých biskupství nebyla nijak řešena. Finance tak byly získávány od Charity a církevních organizací a to formou charitativních darů, např. peněžní příspěvky na letní dětské tábory apod. Tehdy byla z různých stran dokonce vznesena otázka, zdali duchovní služba za těchto těžkostí a okolností má vůbec v Německu smysl. Český delegát A. Heidler byl vždy mezi těmi, kteří na tuto otázku odpovídal kladně a svěřepně ospravedlňoval její další existenci a prospěšnost. Je pochopitelně efektivnější, když jsou čeští emigranti osloveni ve své rodné řeči a českým knězem, jenž zná jejich mentalitu. Místní kněží nebyli schopni z důvodu vlastního přetížení se aktivně a misionářsky v jejich farnostech o cizince starat⁶⁰.

Od roku 1956, kdy bylo vedení zahraniční duchovní služby svěřeno německým episkopátem vedoucímu zahraničního sekretariátu prelátu Büttnerovi, byl tento zmíněný fakt oficiálně uznán. Prelát Büttner znal potřeby německých obcí v zahraničí z vlastní zkušenosti a o této situaci mohl podat

⁶⁰ srov. *So eine fremdsprachige Kirchengemeinde*, Zentralrat der Tschechischen katholischen Seelsorge, 1975, s.7

vlastní svědectví jako důkaz. U Čechů se k tomu mohly přičíst sekundární, podružné důvody, a to především povinnost objektivně informovat západní katolickou veřejnost o těžké situaci církve v Československu a v neposlední řadě i úloha přiblížit a urovnát vztahy mezi oběma sousedními národy, Němci a Čechy⁶¹.

Velkou pomocí pro těch málo v diapoře působících kněží byl kaplan Karel Fořt. Roku 1951 sice odešel vykonávat misionářskou práci do Alžíru, ale během padesátých let stále častěji přicházel pomáhat do Německa, až přešel roku 1958 do české správy diaspory natrvalo. Jeho iniciativě a neúnavné osobní práci vděčíme za to, že byly vytvořeny dva důležité předpoklady pro duchovní službu.

Jednalo se především o:

- 1, rozsáhlou kartotéku adres
- 2, periodicky vycházející věstník duchovní služby, později vycházející časopis „Hlas sv. Cyrila a Metoda“.

Karel Fořt si určil svůj úkol v Německu sám. Starost o duchovní správu. Tu také začal sám od sebe vykonávat. Pozitivem bylo, že byl na Mnichov vázán méně než A. Heidler a tak mohl mnoho důležitých středisek a jednotlivé rodiny v Německu a v západním Berlíně osobně navštívit. Pro vytvoření kartotéky adres zvolil Mons. Karel Fořt tu nejvíce logickou metodu která byla možná: sbíral adresy Čechů, které sám potkával. Podnikal osobní návštěvy, a to hlavně o významných církevních svátcích, jako jsou Vánoce, Velikonoce, svátek sv. Cyrila a Metoděje, sv. Václava⁶².

Jelikož dosavadní delegát A. Heidler byl dvojitou prací v Radiu Svobodná Evropa a v duchovní službě přetížen, byl farář Karel Fořt v roce 1965 jmenován delegátem České duchovní

⁶¹ tamtéž, s.9

⁶² srov. rozhovor s Mons. K. Fořtem, červen 2005, Mnichov

služby v Německu a vystřídal tak A. Heidlera⁶³. V roce 1973 byl za jeho dosavadní práci s krajany v Německu papežem Pavlem VI. jmenován titulem Mons., papežským kaplanem⁶⁴. Páter Fořt se v práci o krajany velmi osvědčil.

Krizové období v Československu v roce 1968 vyžadovalo na jedné straně daleko větší prostor ve svobodném katolickém rozhlase a v katolické publicistice obecně, na druhé straně události pražského jara 68, násilně ukončené invazí vojsk Varšavské smlouvy, si vynutily naprosté nasazení delegáta. Stále více českých turistů zavítalo do západního Německa a po 21. srpnu 1968 došlo k živelné emigrantské vlně. Mnoho Čechů se tehdy chopilo příležitosti a využilo otevřených hranic a natrvalo odcestovalo z republiky. Často se tak vystavili riziku hmotné nouze a tak byli často odkázáni na charitativní pomoc církve. Přicházelo mnoho katolických laiků a celých rodin, kteří se obraceli na českou duchovní službu z jazykových důvodů. Mezi emigranty bylo také několik kněží, kteří byli ochotni působit mezi krajany⁶⁵.

2.2.3 Společenství

Tato nová situace po roce 1968 opět umožnila vybudovat alespoň v největších střediscích církevní společenství, kde převážně s novými emigranty přibylo lidí nejen na bohoslužbách. Eucharistický život tak zaznamenal nový vzestup, ale byly také vedeny pravidelné biblické hodiny, teologické semináře a dny duchovní obnovy, diskuzní kroužky se studenty, dětmi a mládeží. Postupně vznikaly misie v Mnichově, Stuttgartu, Norimberku, Frankfurtu, Kolíně, Hamburku a

⁶³ srov. *Hlas sv. Cyrila a Metoděje*, Tschechische katholische Delegatur, léto 2002

⁶⁴ *tamtéž*

⁶⁵ srov. rozhovor s Mons. K. Fořtem, květen 2005, Mnichov

Freiburgu. Nepravidelné bohoslužby se konaly v západním Berlíně a dalších městech Německa⁶⁶.

Češi se přirozeně sdružovali nejen k aktivitám pořádaných duchovní správou, ale také kolem RSE v Mnichově, dále byl např. vytvořen tělovýchovný spolek Sokol a další rozmanité kulturní spolky. Podařilo se dokonce uskutečnit i vydávání českých novin. Zvláštní situace byla v Zindorfu u Norimberka, kde byl jeden z utečeneckých táborů. Mnoho emigrantů se usadilo právě v oblasti Norimberka, kam tábor Zindorf spadal, což bylo důvodem pro založení Norimberské duchovní služby.

Misijní aktivity pro spolek byly realizovány také obětavými laiky, a to v některých oblastech převážnou měrou. Významným příkladem takové aktivity bylo založení tradice poutě do Ellwangen. V roce 1970 byla ustanovena českými duchovními službami v Německu Centrální rada pro celou Spolkovou republiku Německo, která zorganizovala první pouť do Ellwangen ve Švábsku, kam byli pozváni všichni čeští krajané z Německa a jiných zemí⁶⁷.

2.3 Historie misie v Mnichově s akcentem na personální obsazení

Počátek katolické misie v Mnichově můžeme spojit s počátkem vysílání RSE. Tato stanice se totiž vedle politických zpráv a různých programů pro laiky věnovala též náboženským a duchovním pořadům a zřídila náboženskou redakci. Začaly být vysílány nedělní bohoslužby. Výběr kostela, ze kterého se mělo vysílat, nebyl těžký. Krátkce po druhé světové válce byl Mnichov díky bombardování v katastrofálním stavu a kostel sv. Štěpána na jižním hřbitově byl jedním

⁶⁶ tamtéž

⁶⁷ srov. *Hlas sv. Cyrila a Metoda*, Tschechische katholische Delegatur, podzim 2001

z mála, který nebyl válkou zničen. Z tohoto kostela se od května 1950 vysílaly pravidelně každou neděli bohoslužby, střídavě v české a slovenské řeči. Tak tomu bylo až do roku 1995, kdy RSE ukončilo v Mnichově svoji činnost a přestěhovalo se do Prahy⁶⁸.

I ostatní národní redakce RSE měly svá pravidelná náboženská vysílání, ke kterým patřily i nedělní bohoslužby. Na rozdíl od českého vysílání byly ovšem bohoslužby vysílány studiově. Česká bohoslužba byla vyjimečná tím, že čeští krajané se shromažďovali v kostele, odkud bylo přímým přenosem vysíláno. Nápad vysílat bohoslužby z kostela za přítomnosti krajanů byl nápadem A. Heidlera. Finančně se na tomto vysílání podílelo Radio Svobodná Evropa a tak např. účastníci mše byli sváženi z větších vzdáleností autobusem a dostávali dokonce za svou účast malou finanční odměnu⁶⁹.

Lidé se scházeli nejen k bohoslužbám, ale i k volnočasovým aktivitám pořádaných duchovní službou a jelikož se počet českých věřících zvyšoval, byla duchovní správa v roce 1973 papežským dekretem „Cum Cura Animarum“ uspořádána v misie. Tyto misie měly status národních farností, čímž se začlenily do německé duchovní správy⁷⁰. To v praxi znamenalo, že kněz se stal zaměstnancem německého biskupství, které také financovalo činnost misie.

Zásadní význam pro duchovní službu v Mnichově i celém Německu měli dva představitelé, kteří předurčili její budoucí podobu. Prvním vedoucím duchovní služby byl Dr. Alexandr Heidler.

Dr. Alexandr Heidler se od roku 1950 stal prvním redaktorem náboženského vysílání RSE v Mnichově a později

⁶⁸ srov. rozhovor s Paterem B. Švehlou, červenec 2005, Mnichov

⁶⁹ srov. rozhovor s Mons. K. Fořtem, květen 2005, Mnichov

⁷⁰ srov. *Hlas sv. Cyrila a Metoda*, Tschechische katholische Delegatur, podzim 2001

prvním delegátem českých duchovních správ. Po svém příchodu do Německa působil jako kněz v hornobavorském výletním městečku Lenggries a hned od počátku patřil mezi aktivní české exulanty. Od února 1950 byl činný v duchovní práci mezi studenty a intelektuály v uprchlických táborech, např. v táboře Ludwigsburg. Od 1. května 1950 se stal Dr. Heidler redaktorem náboženských pořadů rozhlasové stanice RSE. Angažoval se aktivně v československém exilovém katolickém hnutí a byl spoluzakladatelem Křesťanské akademie (založena v roce 1950 ve městě Prien u Chiemského jezera, Bavorsko). A. Heidler vedl dlouhá léta jako ředitel českou katolickou misijní službu v Německu a pro duchovní službu v západním Německu se snažil získat české kněze. Každý rok organizoval česká duchovní cvičení kněží. Psal do římského měsíčníku *Nový život*, který vydávala Křesťanská akademie a do revue *Studie*. Dr. Alexandr Heidler zemřel 3. srpna 1980 ve věku 64 let a je pochován na lesním hřbitově (Waldfriedhof) v Mnichově⁷¹.

Spolupracovníkem a pozdějším následovníkem Dr. Heidlera byl Mons. Karel Fořt. Po své emigraci v roce 1950 a krátkém působení ve sběrném táboře Valka v Německu, odešel na misie do severního Alžírsku, města Bona. Během této misijní práce jezdil každoročně na dovolenou k Dr. Heidlerovi a po převratu v Alžíru odešel do Mnichova natrvalo a stal se na 20 let pomocníkem Dr. Heidlera a organizátorem České duchovní služby. V roce 1963 převzal Mons. Karel Fořt po Dr. Heidlerovi českou duchovní správu a v roce 1965 byl z Říma jmenován delegátem České duchovní služby v Německu, „Missionarius migratium sermonis Bohemicae in Germania“⁷². Po smrti Dr. Heidlera převzal místo redaktora v náboženské sekci RSE a v roce 1987 předal farnost sv. Štěpána páteru K. Janouškovi⁷³.

⁷¹ srov. rozhovor s Paterem B. Švehlou, červenec 2005, Mnichov

⁷² srov. *Hlas sv. Cyrila a Metoda*, Tschechische katholische Delegatur, léto 2002

⁷³ srov. *Hlas sv. Cyrila a Metoda*, Tschechische katholische Delegatur, zima 1991

P. Karel Janoušek vystudoval v Římském Nepomucenu a v roce 1986 byl v Ellwangen vysvěcen na kněze. V Mnichově působil od září 1987 do ledna 1991, kdy byl povolán do Říma a stal se vícerektorem v Nepomucenu⁷⁴.

Po P. Janouškovi nastoupil P. Jan Bárta, v Mnichově působil jako farář od ledna 1991 do června 1995, kdy odešel do duchovní správy v České republice⁷⁵.

Kromě Dr. A. Heidlera a Mons. Karla Fořta od roku 1973 působil mezi českou krajanskou mládeží v Mnichově P. Jiří Kopic. Později se z Mnichova přestěhoval do St. Martinu v jižním Tyrolsku. Od léta 1995 do listopadu 1998 se P. Jiří Kopic stal komisařským správcem misie v Mnichově, tzn. dojíždějícím farářem⁷⁶.

Při bohoslužbě první adventní neděle 28.11.1999 byl mnichovským regionálním biskupem Dr. Sieblerem slavnostně uveden nový farář misie P. Bohuslav Švehla. Mons. Karel Fořt tak pozdravil svého pátého nástupce⁷⁷.

V roce 1991 předal Mons. Karel Fořt delegátství České duchovní služby v Německu P. Pavlu Kučerovi a spolu s ukončením vysílání RSE v roce 1995 odešel do důchodu⁷⁸.

Česká duchovní služba od svého vzniku změnila několikrát svůj název. Prvním názvem byla Duchovní služba - Katholische Seelsorge in tschechischer Sprache, dále pak Česká duchovní služba - Tschechische Mission a nyní se tato organizace jmenuje Tschechischsprachige katholische Mission. Spolu

⁷⁴ tamtéž

⁷⁵ srov. *Hlas sv. Cyrila a Metoda*, Tschechische katholische Delegatur, léto 1995

⁷⁶ srov. *Hlas sv. Cyrila a Metoda*, Tschechische katholische Delegatur, podzim 2001

⁷⁷ srov. *Z Mnichova do Mnichova*, Tschechischsprachige Katholische Mission, München, zima 1999

⁷⁸ srov. *Hlas sv. Cyrila a Metoda*, Tschechische katholische Delegatur, léto 2002

s ostatními misemi patří pod samostatný mnichovský referát Fremdsprachige Seelsorge⁷⁹.

2.4 Rádio Svobodná Evropa a její náboženské vysílání

Křesťanská misie a RSE byly hned od počátku velice úzce propojeny. Misie vlastně díky RSE vznikla. Spojitost ale nebyla pouze přenosem bohoslužby v české řeči, ale také jednou osobou zastávající zároveň funkci kněze duchovní služby, vedoucího misie a pracovníka náboženské redakce RSE. Od roku 1951 to byl Dr. Alexandr Heidegr a po něm pak v roce 1980 převzal tuto práci Mons. Karel Fořt⁸⁰.

Rádio Svobodná Evropa vzniklo v květnu roku 1949, kdy byl založen Národní výbor pro svobodnou Evropu. Tomuto výboru předcházelo založení Rady svobodného Československa 25. února 1949 ve Washingtonu. Jejimi členy byli funkcionáři, ministři, vysokoškolští profesoři, ale i obyčejní rolníci a dělníci. V jejich čele stál Petr Zenkl, bývalý první místopředseda předúnorové československé vlády a několikanásobný primátor Prahy. Ten spolu s několika ostatními spolupracovníky navázal kontakt s tehdejším americkým prezidentem H. Trumanem a ministerstvem zahraničních věcí USA. Po několika schůzkách dospěli k závěru založit soukromou rozhlasovou stanicí, nezávislou na americké vládě. Pro možnost vysílání bylo nutno zajistit dostatek financí od soukromníků, organizací a společností⁸¹.

Hlavním poselstvím tohoto radia bylo sdělovat pravdu východoevropskému obyvatelstvu a podporovat myšlenky svobody a demokracie. Výbor chtěl informovat jak tiskem, tak i pomocí

⁷⁹ srov. rozhovor s Paterem B. Švehlou, červenec 2005, Mnichov

⁸⁰ srov. *Hlas sv. Cyrila a Metoda*, Tschechische katholische Delegatur, podzim 2001

⁸¹ srov. KUCHARSKÁ, Klára, *Rádio svobodná Evropa*, viz.

<http://krestanskegymnazium.wz.cz/komunismus/storage/!/htm> ke dni 1.3.2005

letáků, které byly posílány na východ pomocí balonů. Z těchto letáků se později rozvinuly miniaturní noviny s komentáři a fotografiemi.

V únoru 1950 získal Národní výbor pro svobodnou Evropu krátkovlnný vysílač a rozhodl se v Mnichově zřídit svou centrálu. Vysílače měli být vybudovány na bývalé letecké základně v Lampertheimu. Mnichov měl velice výhodnou polohu, radio se snažilo být co nejbližší českým hranicím, přicházelo sem nejvíce uprchlíků a dala se zde poslouchat radiová stanice Pražský rozhlas.

Později přišel nápad vysílat celodenně, čehož se ujal Pavel Tigrid a už po půl roce byly vysílány každou půl hodinu zprávy, domácí i zahraniční, politické komentáře, vysílání pro ženy, dělníky, zemědělce, pro mládež, hudební a kabaretní pořady.

Šéfem vysílání se stal Ferdinand Peroutka, který sídlil v New Yorku.

Základem vysílání bylo vždy zpravodajství. Zprávy se vysílaly česky a slovensky. Úkolem bylo slušně a důsledně poukazovat na komunistické lži. Do vysílání se nepustila žádná zpráva, která by nebyla potvrzena alespoň ze dvou zdrojů.

Dalšími oblastmi vysílání byly bohoslužby, život a cestování ve svobodném státě, hlasy básníků, dětský program, přehled týdenního tisku, kniha týdne, místní a mezinárodní komentáře, hudba, zprávy, čtení se zakázaných knih a vzkazy domovu, které byly komunismem nejjobávanější.

17. listopad 1989 znamenal naplnění dlouhodobého snažení Čechů a Slováků doma i v zahraničí. Československo se po 42. letech opět stalo svobodným státem a tím se i změnilo poslání

Rádía Svobodna Evropa. Dnes RSE pro Českou Republiku nevysílá, ale má v Praze hlavní sídlo a 99 procent informací je v angličtině.

Rádio začalo vysílat 1. května 1951⁸². Zásadním pořadem s duchovní tematikou byly bohoslužby. První katolická bohoslužba byla vysílána v květnu roku 1951⁸³ a poslední přenášená bohoslužba byla na Boží Hod Svatodušní 6. května 1995⁸⁴. Rádio vysílalo pravidelně nedělní bohoslužby z kostela sv. Štěpána na Thalkirchner Strasse č.11.

Z náboženského vysílání se postupně po příchodu Mons. Karla Fořta v roce 1960, vyvinula Česká duchovní služba, již je misie pokračovatelkou.

Kromě bohoslužeb se postupně začaly vysílat i jiné pravidelné pořady s náboženskou tematikou. Mezi další pořady, které vedl Dr. Alexandr Heidler a které v roce 1980 převzal Mons. Karel Fořt patřily krátké náboženské zprávy jak ze světa, tak z domova. Dále myšlenka týdne, Křesťanská meditace. Otec A. Heidler byl svými posluchači znám jako Otec Křišťan, Mons. Karel Fořt později jako otec Karel⁸⁵.

Kázání při bohoslužbách byla nutná zpracovat tak, aby mohla být přenášena rádiem. Proto měla různá specifika, kazatel musel každé kázání uzpůsobit tak, aby bylo jasné nejen přímým posluchačům v kostele, kteří patřili mezi aktivní věřící a byl jim jasný jazyk patřící církevnímu životu a právě vyslechli biblické čtení, ale na druhé straně musel kazatel při přenosu počítat se širokým spektrem, někdy i zcela náhodných posluchačů ve vlasti, pro který je jazyk Bible, liturgie i katechismu z malé či velké části

⁸² srov. *Hlas sv. Cyrila a Metoda*, Tschechische katholische Delegatur, podzim 2001

⁸³ tamtéž

⁸⁴ srov. *Hlas sv. Cyrila a Metoda*, Tschechische katholische Delegatur, léto 1995

⁸⁵ srov. rozhovor s Mons. K. Fořtem, červen 2005, Mnichov

nesrozumitelný. Bylo třeba přeložit náboženské pojmy do výrazů normálního života. Kázání byla pak následně ještě několikrát ve vysílání opakována bez předcházejícího biblického čtení a proto bylo nutné posluchače v kázání s tímto čtením alespoň ve zkratce seznámit. Kázání odpovídala na potřeby doby⁸⁶.

V pořadu Náboženství v naší vlasti se např. Mons. Karel Fořt snažil upozorňovat na výročí, která se udála ve spojitosti s naší vlastí. Např. při 100. výročí smrti sv. Metoděje v roce 1985 se již dlouho před tímto dnem věnoval propagandě života a působení tohoto světce. Tím RSE pomáhalo připravovat národní pouť na Velehradě, kde se sešlo na půl milionu věřících. Dalším příkladem bylo seznamování se životem sv. Anežky České, která byla svatořečená těsně před pádem komunismu⁸⁷.

Vysíláním hodin Katechismu vyučoval Mons. Karel Fořt na dálku mnoho svých posluchačů a tím suploval vyučování náboženství ve vlasti.

Náboženské pořady nebyly nikdy zneužívány k politickým účelům, politice se Monsignor v kázáních vyhýbal.

2.5 Praxe české duchovní služby do roku 1989 a současná činnost misie

Krajané, silně stmelení údělem emigrantů se sdružovali nejprve na českých mších a později i při řadě jiných příležitostech a tímto dali základ pro vznik české zahraniční duchovní služby. Politické důvody k opuštění vlasti nepředstavovaly společný jmenovatel všech emigrantů, alespoň ne tak silný jako byl prostý fakt, že se nemohou vrátit do

⁸⁶ srov. FORT, Karel Jaroslav, *Cesta, pravda, život – Postila otce Karla*, Setkání, 2002

⁸⁷ srov. rozhovor s Mons. K. Fořtem, červenec 2005, Mnichov

rodné země. Vždyť: kdo mohl předjímat pád železné opony? Po první poválečné dekádě bylo již zřejmé, že přímá konfrontace dvou ideologických světů bezprostředně nehrozí a že se budou oba světy muset naučit vedle sebe žít. V této situaci se mohl mnichovským krajanům zdát jejich exil opravdu jako exil na věčné časy. Společné náboženské aktivity komunity se rozmáhaly, když byli všichni přesvědčeni, že už se nikdy nevrátí do vlasti. Vzájemná spolupráce a aktivity s českou duchovní službou, či s jinými spolky zažívala paradoxně svůj největší rozkvět právě v těchto dobách, kdy představovala mocné a intenzivní pojítka s bývalou vlastí.

Česká misie se samozřejmě v průběhu let svého fungování měnila. K největší změně došlo po roce 1989, kdy spadla tzv. železná opona a byl umožněn svobodný pohyb obyvatelstva. Dnes, v době charakteristické volným pohybem a svobodným cestováním, se již podobně silná sounáležitost, která byla patrná před rokem 1989 hledá obtížně a před duchovní službou v zahraničí se rýsují úkoly nové, odpovídající zcela jiným impulsům a potřebám společnosti

V důsledku pádu komunistických režimů ve střední Evropě, zaznamenala pastorec krajanů velké změny. Čeští občané žijící na území Německa, v našem případě v Mnichově, již v současné době nemají tak velký zájem o spolupráci s misíí. Jejich život již není spojen s emigrací a optimistické vyhlídky v podobě návratu se staly realitou. Otevřením hranic a svobodným cestováním se změnil dosavadní život a pouta, která existovala před revolucí 1989, odpadla. Emigranti dávají často přednost dovoleným v Čechách a návštěvám rodin, před společnými akcemi nebo duchovními poutěmi. Přirozenou cestou ubývá těch, kteří stáli u vzniku misie a podíleli se na jejím provozu.

Mnoho těch, kteří přicházejí po roce 1989 do Německa, míří primárně za prací či studiem a svůj pobyt mají časově

limitován. Převážně mladí studenti dávají často přednost setkání a kontaktu s cizinci, aby tak využili příležitosti procvičit si jazyk a poznat jiné kultury a zvyklosti. Misie ovšem nabízí dostatečně širokou paletu aktivit, počínaje duchovním vedením až po volnočasové aktivity a tak si své přiměřeně početné publikum stále nachází. Velkou skupinu, o kterou se misie stará, tvoří dívky Au-pair. Tyto ve velké míře využívají možnosti volného času a snaží se ho trávit mimo rodiny, kde pracují. Účast na misií pořádaných akcích pro ně znamená vynikající možnost obohacujícího odpočinku, předání si zkušeností, navázání nových přátelství a v neposlední řadě, pro věřící dívky, společné prožívání modlitby a bohoslužeb.

2.5.1 Struktura české duchovní služby v Mnichově

Misii lze z teoretického hlediska porozumět jako organizaci, která se stará o cizince a vytváří tak alternativu k farnosti, které ale nijak nekonkuruje. Misie není rámcově ohraničena jako farnost, nýbrž její místní ohraničení může být velmi široké, podle potřeby krajanů. Další odlišnost od farnosti představuje její stálost. Farnosti připisujeme atribut trvalosti, kdežto misie se podle okolností mění.

Momentálním vedoucím České katolické misie v Mnichově je od roku 1999 P. Bohuslav Švehla. Delegátem duchovních správ v Německu je P. Pavel Kučera sídlící v Norimberku. Velkou pomocí pro momentální činnost misie je Mons. Karel Fořt.

Činnost misie buď mohli rozdělit na liturgickou, volnočasovou, katechetickou práci misie, kterými se budu jednotlivě zabývat v následujících podkapitolách.

Pojmem, pod kterým se v bavorské metropoli emigranti scházeli a dodnes scházejí je Velehrad. Svůj název nese po

stejnojmenném poutním místě na Moravě, a toto jméno převzaly všechny české misie na celém světě. Od sedmdesátých let dvacátého století získala misie sál Velehrad v Kreuzstrasse č.16, v samém středu města. Zde bývají konány akce pořádané misíí pro české krajany. Ovšem cestu si sem nacházejí lidé nejrůznějších zájmů. Dnes se zde např. krajané schází k pátečním bohoslužbám, akcím určeným dětem, přednáškám v rámci naučného cyklu pořádaného Společností pro vědu a umění atd. Díky své výhodné poloze v centru Mnichova a nevelké vzdálenosti od kostela sv. Štěpána, umožňuje sál širokou účast na misijním životě.

Misijní rada

II. vatikánský koncil a také biskupský synod v roce 1987 zdůraznil úlohu laiků v životě církve. Za život místní církevní obce nesou odpovědnost všichni, kteří ji vytvářejí, tj. jak kněží a řeholníci, tak i laici. Stejně jako k hlavním úkolům farní rady, tak i k úkolům rady misijní patří převážně opora duchovnímu správci farnosti, vytváření aktivit pro farníky a kontakt se společenskými organizacemi.

Misijní rada v Mnichově existovala pouze diskontinuálně. Fakticky byla misijní rada založena v šedesátých letech a zabývala se praktickými záležitostmi ve fungování celé české duchovní správy. Její náplň tvoří především činnost charitativní, pomáhá v oblasti sociálních služeb, čímž rozumíme především starost o krajany vysokého věku, nemohoucí a nemocné spoluobčany, dále pak pomoc při organizování akcí pro starší i mladé. Dlouholetým předsedou misijní rady byl kníže Ing. Jaroslav Lobkovitz. Momentálně se misijní rada schází přibližně čtyřikrát do roka.

2.5.2 Pravidelné liturgické aktivity misie

Bohoslužby probíhající střídavě v české a slovenské řeči

Třetím přikázáním Božím byl již ve Starém zákoně jeden den v týdnu vyhrazen klidu a uctívání Boha. Svěcení Dne Páně znamená zachovávání principů křesťanské víry. „Eucharistie je zdrojem a vrcholem celého křesťanského života. Ostatní svátosti a také všechny církevní služby a apoštolská díla souvisejí s posvátnou eucharistií a jsou k ní zaměřeny. Vždyť nejsvětější eucharistie obsahuje celé duchovní dobro církve, Krista samého, našeho velikonočního Beránka a živý chléb“⁸⁸.

Neděle je křesťanům rekapitulací celých dějin spásy. Proto se také Dr. Alexandr Heidler rozhodl pro české krajany žijící v Mnichově sloužit bohoslužby v české řeči. Tato příležitost byla pro mnohé jedinou možností jak oslavit bohoslužbu ve své rodné řeči, přijmout svátosti od českého kněze a krajana, sejít se s ostatními a v neposlední řadě i možnost nedělního výletu do středu města. Mnozí z exulantů totiž žili v utečeneckých táborech, které nebyly ve městech a možnost změny prostředí byla jen minimální.

K organizaci celé mše přenášené do přímého vysílání vznikaly pak malé průvodní sešity (skripta). Ty měl každý z účastníků bohoslužby a pomáhaly ve všem se orientovat. Ve skriptech byly uvedeny písně i odpovědi lidu, čtení i další texty z liturgie. Šlo o přímé vysílání, mše se nenatáčela dopředu, čas na mši byl omezen na 50 minut. Od 10 hodin vysílalo RSE desetiminutové zprávy a v 10 hodin 10 minut začínala bohoslužba, v 11 hodin musel být konec. Bohoslužby, jak jsem se již zmínila byly slouženy každou neděli, střídavě v českém a slovenském jazyce, v kostele sv. Štěpána.

⁸⁸ *Katechismus katolické církve 1324, Zvon 1995*

Od loňského podzimu se kostel sv. Štěpána opravuje a proto dalo mnichovské biskupství české a slovenské misii k dispozici barokní kostel Asamkirche, zasvěcený Janu Nepomuckému, který se nachází na ulici Sendlinger Strasse č. 32 ve středu města.

Vedle nedělních bohoslužeb jsou pak v sále Velehradu v Kreuzstrasse č.16 slouženy mše každý pátek v 18 hodin. Při nich se setkává ovšem jen komorní skupinka krajanů. Po bohoslužbách bývá při čaji a zákusku z domácí kuchyně připraven krátký program na aktuální témata z církevního světa domácího či zahraničního.

Ze strany seniorů bývá značný zájem o tzv. domácí mše, které jsou slouženy přímo v bytě nebo v domovech českých emigrantů.

Popelec umělců

Popelec umělců má svůj historický původ v Paříži. V době počínajícího „le nouveau catholique“ vzniklo katolické sdružení umělců. Od začátku války v roce 1914 se jeho členové pravidleně scházeli v den svátku Památky zesnulých na hřbitově k modlitbě za zemřelé druhy. Umělec Adolphe de Willette jednou přišel s myšlenkou, modlit se i za umělce dosud žijící, zvláště pak za ty, kdo stojí na prahu smrti. Tato událost vzbudila pozornost všech umělců a stala se podnětem pro slavení Popelce umělců⁸⁹.

Po druhé světové válce přijaly tento obyčej i jiné evropské země. V Mnichově se koná od roku 1955 a zdejším spoluzakladatelem se stal Prof. Dr. Felix Mikulka.

⁸⁹ srov. *Nejen Popel*, Křesťanská akademie v Mnichově a Křesťanská akademie v Římě, 1980, s. 3

Obě velké vlny exilu, které můžeme zhruba ohraničit roky 1948 a 1968 přivedly do Mnichova mnoho československých novinářů, publicistů, herců, básníků, spisovatelů, výtvarníků, tanečníků, režisérů, redaktorů a lidí nejrozličnějších uměleckých profesí. První vlna exilu se soustředila hlavně kolem Radia Svobodná Evropa a řada příslušníků druhé vlny se uplatnila mimo jiné v německém kulturním světě⁹⁰.

Česká duchovní služba se od začátku 60.let 20.stol. snažila v kostele sv. Štěpána vytvořit český a slovenský Popelec umělců konající se podle tradice vždy v první postní neděli. Od roku 1973 by zván cizí kazatel, na kterého nebyla církevní obec zvyklá, aby kázal. Místo obvyklých přímluv Modlitby věřících, pronáší jeden z literátů „Modlitbu umělce“.

Do roku 1989 byli jako kazatelé pozváni např. Dr. Felix Mikulka, Mons. Dr. Karel Vrána, Dr. Karel Skalický, P. Josef Kolářek, Mons. Dr. Josef Benáček, Dr. Josef Hrbata, P. Petr Kolář. Modlitbu umělce přednášeli např. Josef Jedlička, Ivan Diviš, Ota Filip, Gertruda Goepfertová, Olga Valeská a jiní⁹¹.

Jako kazatelé byli v době svobody na Popelec zváni např. Adolf Pintíř, Miroslav Nikola, František Hobizal. V posledních letech se kázání ujímá P. Bohuslav Švehla nebo Mons. Karel Fořt⁹².

Tento rok byl slaven 13. února 2005. Modlitbu umělce složil a přednesl Ivan Steiger, kreslíř a sběratel hraček. Vzpomělo se na desítky umělců, kteří zemřeli v roce 2004, mezi nimi např. na herečku a spisovatelku Helenu Růžičkovou, herce a režiséra Jiřího Cízlera, sportovního redaktora RSE Karla Dráždanského, hudebníka a zpěváka Karla Zicha a na mnohé další. Z těch, co přednášeli svoji modlitbu po roce 1989,

⁹⁰ srov. rozhovor s Mons. K. Fořtem, květen 2005

⁹¹ tamtéž, s. 5

⁹² srov. rozhovor s Paterem B. Švehlou, září 2005, Mnichov

můžeme jmenovat např. zpěvačku Evu Roubalíkovou, houslového virtuóza Rudolfa Jeřábka, malířku Gertrudu Gruber, či kunsthistoričku Dr. Johannu von Herzogenberg⁹³.

Arcidiecéze Mnichov slaví svůj vlastní Popelec umělců, který bývá za účasti kardinála slaven každoročně na Popeleční středu odpoledne. Po mši se pak koná recepce, na které se setkává kardinál se samotnými umělci.

Boží tělo v Mnichově

Svátek Božího těla v Mnichově bývá tradičně pořádán mnichovským arcibiskupstvím, ke kterému jsou zvány všechny katolické misie, organizace a spolky z celého Mnichova. Téměř každá misie se zúčastní bohoslužby a procesí ve svých rodných krajích, nesouce pak název svého státu.

Z hlavního Mariánského náměstí, kde je sloužena slavnostní mše mnichovským arcibiskupem, se procesí rozličných katolických misí a spolků vydává směrem k univerzitě. Česká misie se procesí účastní ve svých krajích nesouce tabuli s nápisem své země, některé spolky nesou prapor se svým znakem.

Slavnost Sv. Václava

Misie slaví slavnost sv. Václava od roku 2004 společně s jedním z českých nebo moravských biskupů, kteří jsou zváni do Mnichova. Misie má vždy připraven program spojený s bohoslužbou, při které jsou někteří krajané oblečeni do českých, moravských a slezských krojů. Po mši následuje pohoštění, jemuž vévodí koláče se Sušice a beseda s pozvaným

⁹³ srov. *Hlas sv. Cyrila a Metoda*, Tschechische katholische Delegatur, zima 2005

biskupem. V roce 2004 se jej zúčastnil českobudějovický biskup P. Jiří Paďour. V roce 2005 přijal pozvání na sv. Svatého Václava český jezuita Petr Kolář.

Slavnost sv. Jana Nepomuckého

Na svátek sv. Jana Nepomuckého, jednoho z patronů Bavorska, se kolem 16. května setkávají naši kněží v kostele sv. Jana Nepomuckého, v tzv. Asamkirche, s Němci ze spolku Ackermannsgemeinde⁹⁴. Svátek náleží mezi jednu z příležitostí, při níž se česká misie se sudetoněmeckými Němci aktivně setkává. Po společné pobožnosti následuje setkání a pohoštění v sále Velehradu.

Krajanská pout' do Ellwangen

Jednou z metod pastorační pomoci a péče představuje duchovní pout'. Pro dnešního člověka již není díky husté letecké a autobusové dopravě, problémem navštívit jakékoli poutní místo v Evropě nebo ve světě. Nejen Francie se svým poutním místem Lurdy nebo Polsko s Čenstochovou, nabízí posvátná místa, kam člověk může putovat. I v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, se nachází řada poutních míst. Jmenovat můžeme kupříkladu Velehrad na Moravě, Křtiny, Svatý Hostýn a další. Duchovní pout' se může stát dobrým prostředkem k prohloubení osobní víry.

Náboženské poutě jsou charakteristickým fenoménem katolické zbožnosti již od nejstarších dob. Putování prvních křesťanů směřovala na místa spojená s pozemským životem Ježíše

⁹⁴ Ackermann-Gemeinde je německá katolická společnost, která se angažuje v otázce česko-německých sousedských vztahů. Vznikla v roce 1946 a je tvořena sudetoněmeckými katolíky, kteří byli odsunuti z pohraničních oblastí Čech, Moravy a Slezka. Viz. <http://www.ackermann-gemeinde.de/gesichte.htm> ke dni 6.7.2005

Krista a k hrobům a ostatkům apoštolů a mučedníků. Ve středověku se pak rozšířil Mariánský kult, kdy poutníci putovali nejčastěji k sochám a obrazům této světičky.

Cílem poutě je přiblížit se k Bohu, proto se poutníci před cestou řádně připravují zpytováním svědomí, lítostí nad vlastní hříšností a tím odpuštění všem, kteří ho o odpuštění žádají. Navíc je pouť příležitostí k setkání s ostatními lidmi a k vytvoření nových společenství. Na poutích je povzbuzena nejen víra, ale prohlubuje se zde i láska k vlasti.

Pro českou misii v Mnichově i pro ostatní krajany v celém Německu a zbytku Evropy, má velký význam krajanská pouť do Ellwangen, místem spojeným s postavou sv. Metoda, na jehož počest jsou zde umístěny pamětní desky s reliéfy. Zde se udílely všechny svátosti českým exulantům. Toto místo celá léta totality nahrazovalo emigrantům český Velehrad.

Koncem listopadu 1970 se pod vedením Mons. Karla Fořta setkali duchovní správci všech českých misii po celém Německu k poradě, která se uskutečnila právě v Ellwangen. Mezi účastníky byl také Mons. Jaroslav Škarvada ThDr., dlouholetý sekretář kardinála Berana, se kterým se účastnil zasedání II. Vatikánského koncilu a který byl později pověřen svatým stolcem ke koordinaci duchovní péče českých katolíků v cizině. Tématem setkání bylo zhodnocení dosavadní práce a aktuální problémy duchovního a sociálního života společenství krajanů. Setkání bylo ukončeno poutí k bazilice sv. Víta a reliéfu, který zobrazuje soud nad sv. Metodem. Tento reliéf byl na objednávku obecní rady města Ellwangen vytvořen místním sochařem Hansem Scheblerem a 12. července 1970 během pouti slovanů slavnostně odhalen. Později k tomuto místu vedl pouť všech Slovanů⁹⁵.

⁹⁵ srov. SIMEK, Kristina. *Poutě národů k sv. Metodějovi do Ellwangen - s důrazem na české poutě*, diplomová práce, Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 2003-2004

„První česká krajanská pouť do Ellwangen se konala 10. července 1971. V deset hodin se konala v bazilice sv. Víta poutní mše, při které opát Dr. Anastáz Opasek udělil svátost biřmování. Následně se všichni poutníci přesunuli k pamětní desce, aby se pomodlili a pronesli prosby za vlast. Následoval společný oběd a odpoledne, při kterém došlo k řadě setkání mezi přítomnými. Později se všichni ještě jednou setkali v Mariánském poutním kostele Schönenberg ke krátké rozlučce a modlitbě za příští rok opětovného setkání“⁹⁶.

Další poutě probíhaly ve stejném duchu jako poutí první. Slavily se v neděli před nebo po svátku sv. Cyrila a Metoděje, tedy kolem 5. července. Při poutních příležitostech se udílely svátosti biřmování, svátostí kněžství a v jednom případě se udělila i svátost manželství československému páru u příležitosti třetí krajanské poutě.

Duchovní společenství českých krajanů se i po roce 1989 nadále zúčastnilo každoročního putování do Ellwangen. Dříve byla pouť jednou z mála akcí, kde byli čeští katoličtí exulanti osloveni ve své rodné řeči, což pro mnohé znamenalo nevšední setkání s rodnými kořeny, v podobě české mše, kázání a setkání s krajanem. Dalo by se očekávat, že obnovením demokracie a svobody v Československu dojde k rozkvětu Ellwangenské pouti. Podobná očekávání se ovšem nenaplnila a počet poutníků v devadesátých letech postupně klesal. Důvody můžeme hledat například ve změně věkové struktury účastníků, kdy jejich přirozený úbytek nestačili nahradit nově příchozí, kteří nepociťují naléhavost účasti na výročí odkazu sv. Metoda. Motivy lidí, přicházejících po listopadu 1989 do Německa se přirozeně v mnohém podstatně liší od důvodů, jež vedly generace v předchozích čtyřiceti letech. Studenti a lidé cestující za prací již nepociťují stejnou sounáležitost

⁹⁶ tamtéž

s nepochybně stále aktuální ideou, spjatou se sv. Metodem a také vnitřní opuštěnost a stesk po vlasti jejich předchůdců se stal minulostí.

Naopak stále aktuálnější pro české krajany žijící v Německu jsou poutě do Čech a na Moravu. České duchovní správy tedy začaly organizovat několikadenní zájezdy na poutní místa v naší vlasti. Poslední poutí pořádanou českou katolickou misí v Mnichově byla pouť do České republiky konaná 6.-11. června 2005. Výhodou je finanční vydání a zároveň poznání rodné země. Naopak pro poutníky žijící v Čechách je putování do Ellwangen finančně a pro starší i fyzicky náročnější, a proto je relativně málo těch, kteří přijíždějí do Ellwangen z Čech.

První česká pouť po listopadových událostech 1989 na Velehrad byla zorganizována za velké účasti krajanů z Kanady, USA a západní Evropy 3-6. července 1992. Velehrad se stal poutním místem, na který čeští exulanti léta putovali a který po svém odchodu z Československa nemohli dále navštěvovat, aniž by se nevystavili trestnímu stíhání. Každoroční pouť do Ellwangen byla proto odložena a plánována na následující rok⁹⁷.

Pokud bychom si chtěli položit otázku, kolikrát se ještě čestí věřící v Ellwangen setkají, nad odpovědí bychom nemuseli dlouho bádát. Letní číslo věstníku Hlas sv. Cyrila a Metoda⁹⁸ nás bohužel informuje o poslední krajanské pouti do Ellwangen. 34. národní pouť ke sv. Metodějovi se konala v sobotu 2. července 2005. Poutní bohoslužba byla opět v bazilice sv. Víta. Hlavním celebrantem a kazatelem byl prelát Pavel Kučera. Při pouti se oslavila kněžská svěcení P. Pavla Kučery, P. Pavla Hověza, P. Bohuslava Švehly.

⁹⁷ tamtéž

⁹⁸ srov. *Hlas sv. Cyrila a Metoda*, Tschechische katholische Delegatur, léto 2005

Na poutě do Ellwangen začali čeští poutíci jezdit v roce 1971 a v roce 2005 jejich putování končí. Celá léta nahrazovalo poutní místo v Ellwangen český Velehrad a pro mnohé v době komunismu znamenal silné pojítko s vlastí. Důvodem pro ukončení krajanského putování jsou úsporná opatření. Ze stejných finančních důvodů se bohužel zavírají i České duchovní služby ve Frankfurtu a Norimberku.

2.5.3 Diakonická činnost misie

Dětské tábory

Od šedesátých let pořádala Česká duchovní správa dětské tábory. Místem jejich konání bylo nejprve Švédsko a Norsko, po zakoupení a vybudování českého domu Velehrad ve sv. Martinu v jižním Tyrolsku v Itálii, byly pořádány každoročně tábory ve zdejším horském prostředí. Později tábory vedl P. Jiří Kopic a konaly se čtyřikrát do roka. Tábor zimní, jako tábor lyžařský, dále tábor velikonoční, svatodušní a letní tábor turistický.

Dnes se tábory konají dvakrát do roka, a to v zimě, jako lyžařský a v létě jako turistický tábor.

O tábory byl ze strany dětí z rodin emigrantů dříve veliký zájem, a to nejen z Německa, ale zúčastňovaly se je děti z celé Evropy. Hlavním důvodem bylo, že na táborech byla povinnost mluvit česky a tak se děti nenásilnou formou učily rodnému jazyku. Vedle výletů a her byly slouženy pravidelné bohoslužby.

Bohužel dnes zájem dětí o tyto tábory pomalu klesá. Děti již není zdaleka tak mnoho, jako dříve. Rodin přicházejících do zahraničí ubývá a otevřené hranice stále častěji lákají

rodiny k dovoleným v Čechách, přičemž oprávněným důvodem bývají i finance.

Skautský oddíl

V Mnichově byl dále v roce 1980 P. Jiřím Kopicem založen skautský oddíl sv. Jiří, který se stal místem scházení se dětí k pravidelným sobotním schůzkám a akcím, které pro ně misie pořádala.

V současné době vede skautský oddíl sv. Jiří farář misie P. Bohuslav Švehla. Deset dětí se pravidelně schází jednou v měsíci.

Při této příležitosti vydává katolická misie skautský měsíčník, tzv. Oddílový zpravodaj sv. Jiří, kde jsou informováni rodiče i děti o programu schůzek, které budou následovat a krátké vzpomínání na zážitky ze schůzek minulých.

Nejen pro skauty jsou v misijním sále Velehrad pořádány několikrát do roka dětské akce. Patří k nim hlavně Mikuláš a Fasching-karneval.

Vyučování českého jazyka

Specifikum dětí žijících v zahraničí spočívá především ve skutečnosti, že výukou ve školách a začleněním se do školního kolektivu se jazyk hostitelské země naučí rychleji a lépe než jejich rodiče.

Pro všechny dospělé a děti, jejichž rodiče si přáli aktivní výuku českého jazyka, byla v sedmdesátých letech minulého století zřízena v místě kanceláře České duchovní

správy v Klenzestrasse č.66 malá škola, vedená řeholní sestrou. Několikrát týdně zde probíhala výuka české řeči. Dnes zbyl pouze kroužek maminek, které učí děti českým hrám, říkadlům a přibližují jim tímto způsobem jejich rodný jazyk.

Přístup rodičů k výuce českého jazyka je velmi individuální a v poslední době zaznamenal velké změny. Existují smíšená manželství, kde se hovoří jen německy a rodiče v obavě před naprosto nepodloženým pocitem možné kolize dvou či více jazyků, si nepřejí, aby se na dítě mluvilo jinak. Opak představují rodiny, které právě výukou dalšího jazyka, dávají svým dětem do života kouzlo širšího rozhledu a se vstupem České republiky do Evropské unie i pestřejšího uplatnění v budoucím zaměstnání.

Práce s mládeží a dospělými

„Práce s mládeží je současně služba církve mládeži vůbec i služba mládeži církve. Je to vždy současně služba jednotlivým mladým lidem i služba společnosti, jejíž osud závisí na tom, jak si generace mezi sebou rozumí a jak spolu žijí. Jednotlivá skupina společnosti se nemůže omezit na předávání vlastních přesvědčení a ideálů. Tak by měla církev chápat svou pastorální práci také jako společenskou diakonii, tzn. že by měla být mládežnická práce skrze svou misijní orientaci jak mládeži, tak společnosti. Církev slouží mladým lidem tím, že jim pomáhá se realizovat takovým způsobem, jehož měřítkem je Ježíš Kristus a tím se liší práce s mládeží od jakékoli jiné práce církve⁹⁹“ Jinými slovy: Práce církve s mládeží zaměřuje svou pozornost na vytváření prostoru, v němž se mladí lidé učí poznávat život, rozumět mu a dávat mu formu i obsah.

⁹⁹srov. Dokument Společné synody biskupů Německa, „Ziele und Aufgaben kirchlicher Jugenarbeit“ Würzburg, 1975

Práce České katolické misie s mládeží v Mnichově měla vždy určitá vlastní specifika. Mnichov se v posledních letech stal zastávkou mnoha mladých studentů a Au-pair dívek, jejichž počet ovšem se vstupem České republiky do Evropské Unie klesá. Důvody můžeme spatřovat především ve snadnějším uplatnění v zemích s liberálnějším přístupem k pracovnímu trhu (Anglie, Irsko a ostatní anglicky mluvící země) a preferovaný zájem o anglický jazyk.

Velkým specifikem práce s mládeží v Mnichově je časová ohraničenost. Ke skupině mladých patří minimum potomků emigrantů, kteří jsou dnes již převážně začleněni v německých farnostech a v Mnichově se natrvalo usadili. Proto misie pracuje převážně s těmi, kteří přišli z Čech, ale většinou ne na dobu delší, než dva studijní semestry a Au-pair dívky pobývají většinou jeden kalendářní rok.

Misie svým způsobem krátkodobě zastupuje křesťanská společenství, ze kterých mladí přicházejí. Pro věřící i nekatolíky je velkým pomocníkem hlavně v období krátce po příchodu. Mladí využívají misie nejen k jejímu pastoračnímu vedení, ale též jako možnosti seznámit se s ostatními krajany, využít misijních kontaktů k ostatním českým akcím, pořádaným např. Českým centrem v Mnichově¹⁰⁰ apod. Pro Au-pair dívky je společenství misie druhou rodinou, místem, kde mohou smysluplně a zábavně trávit volný čas a vyměnit si zkušenosti.

Misie pořádá několik pravidelných akcí určených mladým. Každý rok na Letnice se vyjíždí do italských Dolomit na Velehrad v italském jižním Tyrolsku. Tento čtyřdenní pobyt mladých, pořádaný pro mládež nejen z české, ale i ze slovenské misie, má již dlouholetou tradici. Společným putováním po horách, modlitbou a slavením bohoslužeb, se mladí mohou nejen

¹⁰⁰ Od roku 2001 existuje v Mnichově také České centrum zřízené konzulátem ČR v Mnichově. Jeho posláním je šíření české kultury. To se děje za pomoci různých přednášek, koncertů, pravidelné jsou každoroční týdny českého filmu apod. Touto organizací jsou více zachyceni dospělí, oslovuje též české studenty a Au-pair.

lépe poznat a navázat tak nové kontakty a přátelství, ale poznat i krásu hor.

Od června 2004 se stal také velmi příjemnou tradicí týden v horách poblíž Walchensee. Jde o společný týden mladých, opět spojený s putováním po horách, prožíváním společné modlitby a rozhovorů na aktuální témata.

Dalšími aktivitami pro mladé jsou nedělní obědy po mši, kde se scházejí hlavně Au-pair a studenti, ti, kteří nemají v Mnichově vlastní rodiny a nechtějí trávit nedělní odpoledne sami. Obědy jsou připravovány v sále Velehradu nebo v bytě nynějšího faráře, který se o českou mládež v Mnichově již pět let velmi aktivně a dobře stará. Po obědě následuje většinou další program, podle počasí se jede na výlet, k dispozici jsou koloběžky nebo se využije volných nedělních vstupů do muzeí a galerií a společně se jde za kulturou.

Mezi další volnočasové akce, zaměřené hlavně mezi dospělé a seniory patří Zpěvy našich žen. K těmto večerům jsou každé první úterý v měsíci zvány všechny ženy ke zpěvu lidových a nábožných písní

V Mnichově také od roku 1984 existuje samostatná česká společnost, Společnost pro vědu a umění, tzv. SVU, která každé první úterý v měsíci pořádá v 19:30 hodin přednáškové večery a česká misie je jejich hostitelem v sále Velehradu. Zakladatelem SVU je Dr. Ivan Cinkl.

Charitativní činnost České duchovní správy

Nedílnou součástí duchovní služby byla charita. První její středisko sídlilo v mnichovské čtvrti Pasing, později

v Bruderstrase č.7, poblíž muzea Haus der Kunst na Prinzregentenstrasse.

Charita byla zásobována převážně americkou charitou, později za pomoci jedné fyzické osoby, a to P. Werenfrieda van Straaten, který byl znám jako „Speckpater“. Pater van Straaten podporoval finančně nejen charitativní činnost České duchovní správy, ale i Nepomucenum, stipendia pro bohoslovce a řadu jiných forem pomoci. V roce 1947 byla za jeho pomoci založena organizace „Ostpriesterhilfe“, ze které se později vytvořila „Kirche in Not-Ostpriesterhilfe“¹⁰¹, která dodnes každoročně rozděljuje skoro 70 milionů amerických dolarů potřebným kněžím do 130 zemí světa.

Prvním vedoucím střediska české katolické charity v Mnichově byl Karel Dráždanský (1951 - 1961), dlouholetý sekretář Dr. Heidlera.

„25. srpna 1968, tedy pouhé čtyři dny po obsazení Československa vojsky Varšavské smlouvy, byla otevřena poradna a noclehárna, Klub Tatry a Šumava. Sloužila hlavně pro emigranty a turisty, kteří se nemohli vrátit domů. Klub sídlil ve vile na Theresienstrasse č.6, kterou dala k dispozici princezna Lobkowitzová. Tato vila byla dostatečně prostorná a našlo v ní nezbytnou poradenskou a ostatní pomoc 3 100 krajanů, 1 980 v ní přenocovalo. Dle potřeby byly chystány i večeře a snídaně. Noclehárna fungovala denně od 20 - 7 hodin a poradna každou neděli od 10 - 13 hodin. Později byl klub

¹⁰¹ Rodilý Vlám, Werenfried von Straaten založil v roce 1947 podpůrnou organizaci „Kirche in Not“, jako odpověď na problémy mnoha uprchlíků v Evropě po 2. světové válce. Sbíral pro ně v Holandsku a Belgii oděvy, potraviny a špek a díky tomuto sběru si vysloužil svou přezdívku „Speckpater“. Významně se zasazoval již krátce po válce o usmíření mezi národy, které stály na opačných stranách bojových front. Po protikomunistickém povstání v Maďarsku v roce 1956 se van Straaten intenzivně věnoval pronásledovaným kněžím, příslušníkům řádů a laikům ve východní Evropě s Sovětskému svazu v rámci „Ostpriesterhilfe“. Koncem 50. let rozšířila organizace „Kirche in Not“ svou činnost také do Asie, Afriky a Jižní Ameriky. V současné době pomáhá Kirche in Not křesťanům ve 130 zemích světa a na darech dosud shromáždila přes 3 miliardy eur. Organizace pomáhá zejména při výuce a dalším vzdělávání kněží a seminaristů, při stavbě a renovaci vzdělávacích zařízení a kotelů, při překladech avydávání Bible apod., viz. Kirche in Not/Ostpriesterhilfe Deutschland e.V., http://www.kirche-in-not.de/02_werwir/index.php ke dni 12.4.2005

přestěhován do Riedlerstrasse č.88, a to z důvodu demolice předchozího sídla¹⁰².

Dnes již samozřejmě není nutné materiálně se starat o krajany do Německa přicházející a proto se charita orientuje na pomoc jiným křesťanům po celém světě.

2.5.4 Komunikační prostředky misie

Hlas sv. Cyrila a Metoda

Věstníkem duchovní správy v Německu se v padesátých letech minulého století stal Hlas sv. Cyrila a Metoda. Jde o periodikum, vydávané čtyřikrát do roka delegátem české duchovní správy v počtu 2 400 výtisků. Svým obsahem informuje o dění českých duchovních správ v celém Německu, o činnosti delegáta, o akcích pořádaných misíemi, v rubrice Naše hroby se věnuje úmrtím, připomínají se významná jubilea a gratulace a v neposlední řadě vzpomíná na české osobnosti, spojené s duchovní činností misie. Tento věstník je rozesílán do celé Evropy i do zámoří. Má velký význam pro starší, kteří se nemou aktivně účastnit akcí a bohoslužeb a z tohoto věstníku se pravidelně dočítají, co je nového a jaké akce se připravují. Dříve byl součástí věstníku také věstník Hlásek, jež byl zpravodajem určeným pro děti a reagoval na různé dětské akce. Jeho zakladatelkou a redaktorkou byla Dr. Hana Karas, která se aktivně podílela na chodu misie a akcí misií pořádaných.

Z Mnichova do Mnichova

Z Mnichova do Mnichova je tzv. občasník české farnosti mnichovské arcidiecéze, který je určen výhradně pro českou

¹⁰² Kronika České duchovní služby v Mnichově, rok 1968

misii v Mnichově. Podobně jako Hlas sv. Cyrila a Metoda reflektuje akce, pořádané katolickou misíí v Mnichově a jeho okolí, přičemž obsahuje pozvánky, informace o předešlých událostech, vzpomíná životní jubilea členů misie apod. Redakční záležitosti má na starosti P. Bohuslav Švehla. Vychází šestkrát do roka v počtu 1 200 výtisků.

2.5.5 Katecheze české duchovní správy

Výuka náboženství a příprava na přijetí svátostí

Děti v Bavorsku mají možnost navštěvovat výuku náboženství jako výběrový předmět na základních školách a gymnáziích. U dětí mladšího školního věku tvoří součást výuky také příprava k prvnímu svatému přijímání. Proto většina dětí absolvuje přípravu na tuto svátost ve škole s ostatními spolužáky. Misie ovšem pro ty, kteří k této svátosti přistoupili, pořádá také tzv. Nachkommunion, druhé svaté přijímání, a to při mši sloužené v českém jazyce. Každý rok se také najdou i takové děti, které přípravu ve škole z nejrůznějších důvodů neabsolvovaly a ty jsou pak připravovány individuálně knězem misie.

K pastoraaci mládeže neodlučitelně patří příprava na svátosti křtu dospělých, biřmování a manželství. Ty vede kněz misie dle individuální potřeby žadatele nebo snoubenců. Ti, kteří zde žijí natrvalo a navštěvují zde gymnázium nebo jinou střední školu, jsou ke svátosti biřmování připravováni ve škole spolu s ostatními nebo ve farnosti, do které patří. Mladí, žijící v Mnichově pouze dočasně jako studenti nebo Au-pair, jsou pastoračně vedeni ke svátostem individuálně. Příprava dospělého na křest a snoubenců na manželství vykazuje

tatáž specifika, se kterými se můžeme setkat v českých farnostech.

Duchovní obnova v Ellwangen

Každoročně je pořádána postní duchovní obnova krajanů v Ellwangen. Účastní se jí asi 80 zájemců z celého Německa, v letošním roce 2005 došlo k rekordní účasti 95 lidí. Vedená bývá převážně delegátem Pavlem Kučerou nebo mnichovským farářem P.Bohuslavem Švehlou.

3. ZHODNOCENÍ PRÁCE ČESKÉ MISIE V MNICHOVĚ NA ZÁKLADĚ DOKUMENTU CÍRKVE

V této kapitole zhodnotím dle mého názoru a zkušeností momentální činnost misie. Na konci první kapitoly jsem z církevních dokumentů vyvodila čtyři pastorálně-teologická kritéria, které lze pro práci duchovní správy v Mnichově použít. Jsou to: pomoc při integraci migrantů do nové společnosti a církevních společenství, zachování kulturní identity, sociální a administrativní pomoc, pastore v rodném jazyce. Tato kritéria aplikuji na současnou činnost misie a hodnotím jejich účinnost a dopad na krajany.

Předcházející období misie do roku 1989 nebudu hodnotit hlavně z toho důvodu, že o práci duchovní služby vím jen z vyprávění nebo nastudovaných materiálů a neříší mi tedy práci misie v minulosti hodnotit nebo jinak srovnávat. Je nutné ovšem podotknout, že bez tehdejšího úsilí a vývoje, by dnešní misie měla zcela jistě jinou podobu a možná by už ani neexistovala. Práce A. Heidlera, Mons. K. Fořta a jiných, kteří dokázali pevně stmelit krajanská společenství, je natolik záslužná, že dosud můžeme čerpat z jejich snahy a plně využíváme možnosti setkání s krajany a duchovní péče v české řeči.

Nejrozsáhlejší činností misie je pastore v rodném jazyce. Dnes se týká dvou skupin krajanů. První generaci emigrantů, kterým se nepodařilo integrovat do německých církevních společenství po příchodu do Německa. V případě mnichovské misie tvoří tato skupina relativně malý okruh stálic, převážně žen, které se scházejí a udržují tak vitální život misie. Druhou skupinou oslovených jsou ti, kteří přicházejí do Mnichova na dobu kratší, většinou ze studijních či pracovních důvodů. Pastore v rodném jazyce je velkou pomocí hlavně pro ty, kteří neovládají dokonale německý jazyk

a duchovní rozhovor či přijetí svátostí od místního (německého) kněze by přinesl řadu problému. Pro tyto krajany je angažovanost v německé církvi z časového hlediska prakticky nemožná. Spolupráce s českou misí je stejně tak záslužná a přínosná a odpadá tak problém začlenování se do úplně cizího církevního společenství.

Jedním z příkladů pastorace v rodném jazyce a jejího dopadu (na) je pouť do Ellwangen. Tato pouť byla klasickým příkladem vyhledávání nejen duchovního oslovení v rodné řeči, ale také potřeby setkání se s krajany a udržení tak alespoň minimálního kontaktu s českou zemí a tradicemi. Dnes je samozřejmě jiná situace, člověk může kdykoliv odcestovat do Čech, nic mu nebrání v setkáních s rodinou a přáteli. Tato situace ale nic nemění na faktu, že v zahraničí je nutné a praxe ukazuje, že i stále aktuální, udržovat cizojazyčné misie i pro ty, kteří jsou svobodní a mohou jakkoliv cestovat. Je nenahraditelné, pokud jsme v době potřeby nebo nouze osloveni českým krajanem, znalým našich poměrů. Odpadá starost o způsob vyjádření našich problémů či starostí. A stejně tak důležitý, hlavně pro starší generace, je kontakt s lidmi ze stejné země.

Z konkrétních kánonů kanonického práva katolické církve jsem vyvodila další kritérium, právo na zachování kulturního a duchovního dědictví¹⁰³. Což znamená právo člověka na pastorační nejen ve svém rodném jazyce, ale též v duchovních a kulturních tradicích jeho rodné země. Toto kritérium česká misie hned od svého počátku splňuje. Pěkným příkladem bývá slavnost sv. Václava či poutě do Ellwangen, při jsou připomínáni čeští světci. K těmto příležitostem se oblékají české kroje, zpívají české nábožné písně a bývá zván biskup či jiný kazatel z českých nebo moravských biskupství.

¹⁰³ viz citace na str. 15

Mentalita obyvatel Německa a Čech není tak rozdílná. Nenacházíme tedy velké rozdíly při slavení liturgie, udílení svátostí atd. Jinak je tomu např. u afrických zemí. Na jejich práci a slavnostech je silněji vidět rozdíl v tradicích obou zemí.

Česká misie v Mnichově má neuvěřitelnou paletu aktivit, liturgických, volnočasových, katechetických. Ani jedna z těchto činností není opomíjena, nebo stavěna nad druhou. Každý si může vybrat z možnosti a využít tak nabídky misie. Velkou službu prokazuje volnočasová nabídka pro mladé, kteří přicházejí do německa pouze na určitou dobu a je tedy zcela nemožné začít se spoluprací v nějaké mnichovské církevní obci.

Z této situace lze tedy vyvodit, že další kritérium, pomoci při integraci do německých farností, je minulostí. Lidé dnes přicházející do zahraničí nemají v plánu setrvávat delší dobu, jejich pobyt je jen dočasný a většinou zcela přesně ohraničen. Je tedy snažší využít aktivit české misie, než složitě hledat a seznamovat se s nabídkou místních farností.

Je samozřejmé, že jiná situace je tam, kde není česká misie, nebo je příliš daleko a člověk je odkázán na program místních církevních společenství. Bohužel tato situace nastane po Novém roce na většině území Německa a to z důvodu uzavření norimberské a frankfurtské misie. Ti krajané, kteří budou stále aktivně vyhledávat církevní společenství se budou muset spokojit s nabídkou místních farností a vlastními silami a prostředky se do činnosti společenství zapojit. Já osobně se ale domnívám, že víra nás Čechů není tak silná a neotřesitelná, aby přetrvala i obtíže, které sebou integrační proces přináší. Obávám se, že se najde mnoho těch, kteří ponechají svou víru minulosti a nijak se nebudou snažit o spolupráci s místními farnostmi.

Dalším kritériem, který jsem vyvodila z církevního dokumentu¹⁰⁴ je pomoc při administrativních záležitostech a duchovní péče v situacích, kdy člověk nezíská potřebné povolení k pobytu a je tak odsouzen na život v ilegalitě nebo je deportován zpět.

Situace v době komunismu vyžadovala zajisté i administrativní pomoc, charitativní pomoc, hlavně v době po událostech v srpnu 1968, kdy byl příliv migrantů opravdu značný a ti byly často odkázáni pouze na pomoc krajanů již zde žijících.

Dnešní doba ovšem pro Čechy přicházejících do Německa mluví jinak. Je samozřejmě mnoho těch, kteří v Německu pracují bez potřebného povolení, ale situace není zdaleka tak kritická, jako byla před rokem 1989. Otevřené hranice umožňují komukoliv v době nouze odcestovat domů a tam vyřídit potřebné. Případy, kdy se na misi někdo obrací s prosbou o materiální pomoc či pomoc při jednání s úřady jsou zcela ojedinělé.

Jinak je tomu samozřejmě u jiných cizojazyčných správ, jejichž původní země je zemí s velkým migračním pohybem, nejsou členy EU a jejich členové přichází do Německa nelegálně a jsou vystaveni pomoci svých duchovních správ, úřadů atd. Do jaké míry je ovšem tato úloha plněna jsem podrobně nezjišťovala.

¹⁰⁴ Die deutschen Bischöfe, Kommission für Migrationsfragen, *Leben in der Illegalität in Deutschland-eine humanitaere und pastorale Herausforderung*, Bonn: Sekretat der DBK 2001

ZÁVĚR:

Svět, ve kterém žijeme se v dnešní době stále silněji otevírá pluralitě a široké rozmanitosti názorů, poznatků, informací, ale také dříve ne tak bezprostřednímu kontaktu s lidmi jiných národů a kultur. Společenský vývoj v Evropě zaznamenal za posledních padesát let ohromný rozkvět multikulturního soužití řady etnik. Sociální, politické, ekonomické a kulturní prostředí národních států se čím dál tím více potýká s výzvou tolerance, připravenosti přijímat cizí a dosud málo známé kultury, jakož i uvědomění si spoluodpovědnosti za běh života na celém světě. Provázanost dnešního bytí již není omezena hranicemi států či kontinentů, každého Evropana se již dnes bezprostředně dotýká politická či hospodářská situace v zemích, které mu ještě včera byly takřka neznámé.

Všichni lidé od počátku svého života do posledního vydechnutí mají stejnou důstojnost. Důstojnost člověka se zakládá na jeho podobnosti s Bohem. K té patří i neomezená láska k bližnímu bez ohledu na jakékoliv rozdíly. V Ježíši Kristu se projevila Boží péče o člověka, spočívající v konečném dojití spásy a tato Boží péče má pokračovat v církvi.

Vystěhování z vlasti z důvodu nouze, prožitého útlaku, cizota a ztráta vlasti, jakož i osvobození pro novou budoucnost, jsou základními pojmy teologie Izraele a zůstávají významnou zkušeností v izraelských dějinách víry. Dějiny pronásledování a útlaku se prosazují rovněž v Novém zákoně a mají podstatnou platnost i pro církve. Neměli bychom vystěhovalectví, migraci či útěk chápat pouze negativně, jelikož migrace znamená také setkání s jinými lidmi, kulturami a jazyky. Představuje rozšíření horizontu. Migrace je proto již od samého začátku pro církve výzvou.

Mnoho migrantů musí žít v cizí zemi v omezených, až nedůstojných podmínkách. Posláním církve je starost o ty, jež se ocitli v tíživé životní situaci, kterou bezesporu migrace do cizí země je. Pomoci k plynulé integraci, která ovšem nebude znamenat ztrátu vlastního jazyka a kultury. Církev se se svým posláním obrací na všechny, kdo mohou pomoci lidem bez domova, na útěku, azylantům či emigrantům. Pokud je v našich silách pomoci takto postiženým lidem, je povinností být solidární a neuzavírat se. V Novém zákoně nacházíme výzvu k pomoci v Ježíšových slovech: „Amen, pravím vám, cokoliv jste učinili jednomu z těchto mých nepatrných bratří, mně jste učinili“¹⁰⁵.

Církev očekává mimo jiné také v praxi použitelnou právní úpravu, týkající se těch nejsložitějších případů, adekvátní ochranu dětí a žen, jež jsou pronásledovány pro své pohlaví, ochranu manželství a rodiny, perspektivu pro lidi, jejichž pobyt je trpěn jen na určitou dobu. Církev se snaží dojít stavu, kdy cizojazyčné komunity a majoritní společnost nebudou žít vedle sebe, nýbrž spolu a navzájem se obohacovat a doplňovat.

Ve své diplomové práci jsem se snažila nastítnit problematiku migrace v dnešním světě a péči církve a církevních společenství o migranty a uprchlíky. Z nastudovaných církevních dokumentů jsem vytyčila pastorálně-teologická kritéria, které se vztahují k práci s migranty a uprchlíky. Tato kritéria jsem pak aplikovala na současnou práci české misie v Mnichově. Nejvýznamnější kritérium spatřuji v pastoraci v rodném jazyce. Domnívám se, že dopad života v cizině před rokem 1989 alespoň částečně vyrovnávala možnost duchovní podpory v rodném jazyce a i dnes, v době svobody, je stále aktuální a vyhledávanou. Misie neztrácí

¹⁰⁵ Mt 25,40 Bible, Český ekumenický překlad, Česká biblická společnost, 1993

význam pro generaci, která byla nucena z Čech odejít před rokem 1989 a zároveň se stává důležitým přístavem pro dnes přicházející. Hlavně mladí lidé, studenti a děvčata Au-pair, zde mohou najít vhodné společenství přátel a duchovní vedení. Pro starší generace je Německo druhou vlastí a spojení s rodnými kořeny a krajaný je stále aktuální a nevyhasíná.

Na budoucnost české misie můžeme hledět z řady pohledů, přičemž se může zdát, že kritický pohled v současné době převažuje. Zrušením frankfurtské a norimberské misie může dojít k mylnému dojmu, že Česká duchovní služba ztrácí své opodstatnění. V dnešním procesu sjednocování Evropy, však podobné aktivity, které misie vykazuje, představují hájení si vlastní kultury a národních specifik. Pro mnohé ztělesňují dnes, stejně jako včera, ostrůvky domova, duchovní podpory a oboustranného obohacení. Pokud nebude existovat misie, nebude existovat ani český duch, který zde duchovní služba v české řeči drží a v nově se integrující Evropě podporuje.

Použitá literatura:

I. Monografie

Georg Holkenbrink, Die Rechtliche Strukturen für eine Migrantenpastoral, Päpstliche Rat der Seelsorge für die Migranten und Menschen unterwegs, Vatikan 1995

Karel Jaroslav Fořt, Cesta, pravda, život - Postila otce Karla, Setkáni, 2002. ISBN 80-86074-23-4

Klaus Richter, Die katholische Kirche und die ausländische Arbeitnehmer, Akademische Bibliothek, 1984 ISBN 3-88733-052-8

Kristina Simek, Poutě národů k sv. Metodějovi do Ellwangen - s důrazem na české poutě, Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 2003-2004

Nejen Popel, Křestanská akademie v Mnichově a Křestanská akademie v Římě, 1980

Neukonzeptionierung der Ausländerseelsorge, Arbeitsgemeinschaft der Missionen, München, 2001

Schématismus arcidiecéze Mnichov, 2004

So eine fremdsprachige Kirchengemeinde, Zentralrat der Tschechischen katholischen Seelsorge, 1975

II. Dokumenty církve

Bible - český ekumenický překlad, Česká biblická společnost, 1993. ISBN 80-900881-8-X

Die Deutschen Bischöfe, Kommission für Migrationsfragen, Leben in der Illegalität in Deutschland - eine humanitäre und pastorale Herausforderung, Mai 2001, Bonn

Dokument Společné synody biskupů Německa, „Ziele und Aufgaben kirchlicher Jugenarbeit“
Würzburg, 1975

Dokumenty II. vatikánského koncilu, Zvon 1995

Ethnografica Studia: AAS(1914)

Jan Pavel II., Encyklika Redemptor Hominis: AAS(1979)

Katechismus katolické církve, Zvon 1995, ISBN 80-7113-132-6

Kodex kanonického práva, Zvon 1994, ISBN 80-7113-082-6

Kongregation für die Bischöfe, Instruktion De pastoralis migratorum cura: AAS(1969)

Papstlicher Rat der seelsorge für die Migranten und Menschen unterwegs, Erga Migrantes caritas Christi, Vatikan, 3. května 2004

Pavel VI., Motu proprio Pastoralis migratorum cura: AAS(1969)

Pius XII., Exul Familia, AAS(1952)

III. Periodika

Integrace, Institut pro evropskou politiku, č. 1, 2001

Hlas sv. Cyrila a Metoda, Tschechische katholische Delegatur, léta 1980-2005

Kronika české duchovní služby, Česká duchovní služba v Mnichově, léta 1960-1985

Oddílový zpravodaj sv. Jiří, Tschechischsprachige Katholische Mission

Salve, Revue pro teologii a duchovní život, Česká dominikánská provincie, č. 1, 2004

Susanne Brenner-Bücker, Ausländische Kinder - eine Herausforderung für die kirchliche Jugendarbeit, Schweizerische Kirchenzeitung, 2002

Z Mnichova do Mnichova, Tschechischsprachige Katholische Mission, München, léta 1999-2005

IV. Internetové stránky

www.migraceonline.cz

www.mvcr.cz

www.kirche-in-not.de

www.ackermann-gemeinde.de

www.krestanskegymnazium.wz.cz/komunismus

www.vatikan.va

www.kath.de

Seznam zkratk:

AAS - Acta Apostolicae Sedis

CCEO - Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium - kodex kanonického práva pro východní církvev

CIC - Codex Iuris Canonici - kodex kanonického práva

ESVO - evropské sdružení volného obchodu

EU - Evropská unie

GS - Gaudium et Spes, pastorální konstituce o církvi v dnešním světě

Seznam příloh:

Fotografie - pouť v Ellwangen 2001
Lidové kroje patří k české pouti do Ellwangen
Svatováclavské posvícení a biskupská vizitace
Duchovní obnova krajanů v Ellwangen
Josef Ratzinger sloužil mši v kostele sv. Štěpána
Kulturní večer Evropa srdci
Fasching na misi
Slavnost sv. Václava
Dolomity
Deska na domě místa kanceláře a logo České
duchovní služby

Abstrakt - Summary:

Barbora Honzíková, Cizojazyčná pastorec s důrazem na práci České katolické duchovní služby v Mnichově, Mnichov (Německo), 2005, diplomová práce, Jihočeská Univerzita, Teologická fakulta, Katedra pastorální teologie, vedoucí práce Mgr. Michal Kaplánek Th.D.

Ve své diplomové práci Cizojazyčná pastorec s důrazem na práci České katolické duchovní služby v Mnichově jsem se snažila nastínit problematiku migrace a asimilace uprchlíků a církevní práci s migranty. Mým záměrem také bylo ukázat vznik a vývoj cizojazyčných katolických duchovních správ v Německu. Podrobněji jsem se věnovala české duchovní správě v Mnichově, jejímu vzniku, vývoji a pastorační práci. Z práce můžeme vyčíst pravidelné akce, které misie pořádá.

In my dissertation about foreign-language pastoral with emphasis on the work of the Czech Catholic Mission in Munich, I have tried to outline the issue of migration and assimilation of refugees and the work of Church with migrants. My intention was to show the beginnings and the development of foreign-speaking catholic ministrations in Germany as well. Especially I payed attention to the Czech Catholic Ministration in Munich, its creation, development and pastoral service. In the dissertation are also some periodic events to be found, that the Mission hold.

Svatováclavská poutník a lidová výtvar
29. září 2007 - Pout' v Ellwangen 2001

Lidové kroje patří k české pouti v Ellwangen

**Svatováclavské posvícení a biskupská vizitace
29. září 2002 v Mnichově**

*Hlavní celebrant a kazatel mnichovský světicí biskup
Engelbert Siebler. Koncelebrovali: Mons. Karel Fořt,
P. Václav Umlauf SJ a P. Švehla, jáhnoval ing. Jan Kaplan.
Při bohoslužbě byla dvě děvčata biřmována.*

Svatováclavské posvícení 29. září 2002 v Mnichově

*Na podzim roku 1981 slavili krajané katolíci
sv. Křesťanství posledního biskupa v Amichově u sv. Štěpána*

Duchovní obnova krajanů v Ellwangen – 4. – 6. března 2005.

Účast – 93 osob, obnovu vedl delegát P. Pavel Kučera

sv. Křesťanství, Joseph Křesťanství, P. M. Křesťanství

*Kultura
př. přezít*

Na podzim roku 1981 sloužil pro naše krajany kardinál Joseph Ratzinger poslední bohoslužbu v Mnichově u sv. Štěpána a odpoledne pak odlétal do Říma.

Na fotografii zleva: jáhen Karl Reimer, Mons. Karel Fořt, otec kardinál Joseph Ratzinger, P. Jiří Kopic SDB.

Kulturní večer „Evropa srdcí“
při příležitosti rozšíření Evropské Unie
uprostřed Dr. Otto von

Starnberg u Mnichova 2004
Habsburg

Fasching na misii 2003

Svatý Václav 2004

Dolomity 2004

Deska na domě Kreuzstr. 16

Logo České duchovní služby v Mnichově
(Panna Maria, sv. Cyril a Metoděj)

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
TEOLOGICKÁ FAKULTA
knihovna
Kněžská 8
370 01 České Budějovice